

Wie A zegt moet ook 3B4 zeggen

Rekenkamercommissie
van de gemeente Renkum

16
3B4
WFO

Gemeente Renkum

Rekenkameronderzoek naar de procesgang van 3B4

**EN NU
IS HET TIJD VOOR
EEN ECHT PLAN**

**ZO EENTJE
WAARBIJ HET EERST
ACHT KEER FOUT
MAG GAAN**

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Loesje

Oosterbeek, 25 mei 2016

Procesgang 3B4 'Sport'

Wie niet duidelijk zegt wat hij wil krijgt meestal iets anders

Metafoor: focussen op doel

Yogi Raman was een ware meester in de kunst van het boogschieten. Op een ochtend nodigde hij zijn favoriete leerling uit om te komen kijken naar een vertoning van zijn vaardigheden. De leerling was al heel vaak getuige geweest van de grote vaardigheid van deze ervaren boogschutter, maar niettemin gehoorzaamde hij zijn meester. Ze gingen het bos in naast het klooster. En toen zij bij een eerbiedwaardige oude eik aankwamen, pakte Raman een bloem uit zijn kleding en zette deze bloem op een van de takken. Toen opende hij zijn tas en haalde daar drie dingen uit: zijn schitterende boog gemaakt van kostbaar hout, een pijl en een witte zakdoek geborduurd met lelies. De yogi ging op 100 passen van de bloem staan die hij eerder had neergezet. Terwijl hij keek naar zijn doel, vroeg hij zijn leerling om hem te blinddoeken met de geborduurde zakdoek. De leerling deed zoals de meester hem had gevraagd. "Hoe vaak heb je mij de nobele en oude sport van het boogschieten zien beoefenen?" vroeg Raman hem? "Elke dag", antwoordde zijn leerling. "En U hebt altijd de Roos geraakt van driehonderd passen afstand." Met zijn ogen bedekt door de zakdoek plaatste de yogi Raman zijn voeten stevig op de grond, trok de pees van de boog met al zijn kracht naar achteren – terwijl hij richtte op de Roos die op een van de takken van de oude eik stond – en liet de pijl los. De pijl floot door de lucht, maar raakte niet eens de eik, en miste zijn doel met een beschamend grote afstand. "Heb ik het doel geraakt?" vroeg Raman, terwijl hij de zakdoek van zijn ogen haalde. "Nee, U hebt helemaal misgeschoten", antwoordde de leerling. "Ik dacht dat U mij de kracht van de geest ging demonstreren, en Uw magische vaardigheid." "Ik heb je juist de aller belangrijkste les van de kracht van de geest geleerd", antwoordde Raman. "Als je iets wilt bereiken, richt je dan alleen daar op: niemand zal ooit een doel bereiken dat hij niet kan zien."

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	5
0. Samenvatting en conclusies	6
1. Inleiding.....	8
2. Doelstelling en afbakening.....	9
2.1 Doel- en vraagstelling	9
2.2 Afbakening en aanpak	9
3. Globale procesgang	10
3.1 Tijdlijn	10
3.2 Korte samenvatting processtappen.....	10
3.3 Conclusies	15
4. Beleid en 3B4.....	17
4.1. Wat is beleid	17
4.2. Geformuleerd beleid 3B4	17
4.2.1 Collegeakkoord 1998-2002.....	18
4.2.2 Coalitieakkoord 2002-2006.....	18
4.2.3 Coalitieakkoord 2004-2006.....	18
4.2.4 Coalitieakkoord 2006-2010.....	18
4.2.5 Coalitieakkoord 2010-2014.....	19
4.2.6 Coalitieakkoord 2014-2018.....	19
4.2.7 Invloed coalitieakkoorden op procesgang.....	20
4.3 Kadernota's en meerjarenbeleidsplannen	20
4.3.1 Inleiding.....	20
4.3.2 Inhoud	20
4.3.3. Bevinding Kadernota's en meerjarenbeleidsplannen	22
4.4 Rollen college en raad	22
4.5 Conclusies	23
5. Projectmanagement en 3B4	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Projectmanagement.....	24
5.2.1 Algemeen	24
5.2.2 De Renkumse methodieken	24
5.2.3 Projectmanagement in de praktijk.....	25
5.3 De raadsklankbordgroep.....	27
5.4 Conclusies	28
6. Inhuur externen	29
6.2 Algemeen.....	29
6.2 Conclusie	32
Geraadpleegde literatuur.....	33
Bijlage 1: Detaillering procesgang 3B4	37
Bijlage 2: Bestuurlijke en ambtelijke reactie.....	45

Voorwoord

Wie in gemeente Renkum “3B4” zegt, denkt onmiddellijk aan een langlopend traject. Soms worden dit soort politiek lastige projecten 'hoofdpijn dossier' genoemd.

Het onderwerp heeft mede daardoor de interesse van de Rekenkamercommissie getrokken. In 2013 heeft de Rkc dit traject dan ook nader onder de loep genomen om te bezien of en welke onderzoeksvraag voor raad, college en organisatie relevant zou kunnen zijn om beantwoord te zien. Daarbij stond de Rkc helder voor ogen dat dit onderzoek geen herhaling moest worden van de raadsenquête naar een ander ruimtelijk project, namelijk de Bredeschool Oosterbeek Laag (BOL¹) waarbij de conclusies en aanbevelingen een herhaling van zetten zou kunnen worden. Daarnaast moest rekening worden gehouden met het feit dat 3B4 ook in 2013 nog actueel was en het uitvoeren van onderzoek de procesgang van dit, toch al politiek gevoelige dossier, kon beïnvloeden.

Uiteindelijk is gekozen het onderzoek te starten met als primaire vraagstelling waarom de besluitvorming zich over zo vele jaren heeft uitgestrekt.

Nadat de Rkc de procesgang wat betreft de besluitvorming in kaart had gebracht, heeft overleg plaatsgevonden met de rekeningcommissie. De centrale vraag hierbij was: hoe kunnen we zorgen voor een meerwaarde voor de raad ten opzichte van het voorliggende concept? Naar aanleiding van dit overleg is besloten om aanvullend nader in te gaan op de volgende drie deelterreinen:

- Projectmanagement;
- Opdrachten aan externen;
- Consistentie in beleid.

Het meer inzoomen op de benoemde deelthema's is de kern van het onderhavige (vervolg)onderzoek.

Het eerder genoemde rapport over de procesgang en de schematische weergave hiervan zijn onderdeel van dit rapport. Als totaal geeft het een goed beeld van de procesgang van het project 3B4.

Het rapport is bedoeld als een handreiking voor de toekomst. Een toekomst die in gemeente Renkum zal worden uitgezet aan de hand van de nieuwe besturingsfilosofie. Kernbegrippen daarin zijn kaderstelling, vertrouwen en 'zorgen voor in plaats van zorgen dat'. Vertrouwen wordt o.a. verdiend door formuleren van wat je wilt bereiken, hoe je dat wilt bereiken en mensen betrekken bij het proces. Daarbij is kaderstelling nodig om de bandbreedte van bovenstaande aan te geven. Essentiele elementen die in het samenspel tussen college en raad niet mogen ontbreken bij projecten zoals 3B4. Is aan deze randvoorwaarden voldaan dan kunnen dergelijke projecten voortvarend worden opgepakt en aangestuurd.

Vertrouwen versus control

*“Een nieuwe heerser dient rustig, bedachtzaam en menselijk te werk te gaan;
en ervoor op te passen dat te veel vertrouwen hem niet onvoorzichtig
en te veel wantrouwen hem niet te onverdraaglijk maakt.”*

Niccolò Machiavelli

---

¹ Onderzoek naar het verloop van het project Bredeschool Oosterbeek Laag; raadsenquête 2008

0. Samenvatting en conclusies

De Rekenkamercommissie is bij de uitvoering van het onderzoek gestart met het in kaart brengen van de procesgang wat betreft de besluitvorming omtrent 3B4 sport.

Vervolgens zijn hier, na afstemmingsoverleg met de rekeningcommissie, drie specifieke invalshoeken aan toe gevoegd:

- Projectmanagement: Is sprake van een project met kop, midden en staart? Is het toetsingskader van Methodiek Projecten toegepast?
- Beleid: Zit er consistentie in de besluitvorming?
- Externe onderzoeken: Welke externe onderzoeken/opdrachten zijn gedaan, met welke vraagstelling en wat is hiermee gedaan?

Besluitvormingsproces

De Rekenkamercommissie concludeert dat in het besluitvormingsproces door het college en de raad behoedzaam is geacteerd. Er is telkens gezocht naar het grootst mogelijke draagvlak onder omwonenden, sportverenigingen en andere belanghebbenden. Daar waar informatie ontbrak of waar dit nodig werd geacht voor de zorgvuldigheid (toetsing richtingen), zijn adviezen ingewonnen bij derden. Het college heeft deze altijd opgevolgd.

Wat ontbreekt in het totale proces is een duidelijke visie en een duidelijk doel wat met 3B4 sport wordt beoogd. Ook zijn bij aanvang geen duidelijke kaders en middelen bepaald. Daarnaast is geen tijdstip op de horizon vastgesteld waar naartoe werd gewerkt.

Beleid

Het was in het besluitvormingsproces niet goed mogelijk om 3B4 sport aan specifiek geformuleerd beleid te relateren; beleid gedefinieerd in termen van doeleinden, middelen en tijdskeuzen. In de opeenvolgende coalitieakkoorden tussen 2002 en 2010 komt 3B4 wel telkens terug. Wat de diverse coalities daar over hebben opgeschreven is terug te vinden in de aanpak in de betreffende periode. Deze opeenvolgende akkoorden vertonen een consistent beeld met raadsbesluiten uit een vorige periode.

Het college heeft in de periode 2006-2010 naar meerdere opties willen kijken dan alleen sport op 3B4. Dat is ook gebeurd. En hoewel dat een goede optie leek en het college daar ook op door wilde gaan, is de besluitvorming in de raad anders uitgevallen.

Externe adviezen

Het totale proces heeft zich gekenmerkt door onvoldoende duidelijkheid over wat de politiek en de sport zouden willen. Het ging niet alleen om de keuze tussen wat is goed voor de sport en wat is goed voor het dorp. Want volgens onderzoeksrapporten zou clustering van sport bijvoorbeeld op het Wilhelminaspark het beste zijn voor de sport. Maar daarvan waren niet alle sportclubs overtuigd of zij hadden andere redenen om hier niet in mee te willen gaan.

De uiteindelijke politieke keuze is gebaseerd op wat de meerderheid van de sportclubs en inwoners zouden willen en goed zouden vinden voor het dorp Renkum.

De externe onderzoeken en adviezen kunnen overwegend worden gekwalificeerd als "voorzien in expertise die niet binnen de eigen organisatie beschikbaar is". In tenminste één geval betrof het een second opinion.

Projectmanagement

Projectmanagement komt in het proces pas na verloop van tijd aan de orde. En dan nog is de geformuleerde aanpak slechts gericht op een specifieke fase in het totale traject. Het werken volgens de geldende Renkumse projectmanagementaanpak is slechts incidenteel gebeurd.

Conclusie

De conclusie van de Rekenkamercommissie is zo eenvoudig als hij helder is: de procesgang bij het project 3B4 zou gebaat zijn geweest bij een duidelijke visie vooraf en leiderschap gedurende het gehele proces.

Samenvattend wordt gesteld dat:

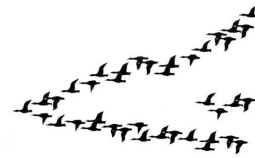
1. Bij de start geen duidelijke visie en geen duidelijk beleid is geformuleerd welke kant men met 3B4 op wilde gaan. Als de visie en het beleid niet duidelijk zijn (doel, middel, tijd) is het onmogelijk om een projectmatige aanpak te hanteren. Deze aanpak heeft dan ook lange tijd geheel ontbroken en is nadien slechts voor een deel toegepast;
2. De achtereenvolgende coalitieakkoorden een grote mate van consistentie met elkaar vertoonden maar weinig ambitieus waren of concrete richting gaven wat betreft doelstelling en doorlooptijd;
3. Gedurende het gehele proces vanuit het college lijkt te zijn gestreefd naar consensus om een zo groot mogelijke meerderheid achter het te nemen besluit te kunnen krijgen;
4. Het ontbrak aan leiderschap van het college en kaderstelling vanuit de raad zodat het proces langer heeft geduurd dan strikt noodzakelijk.

Op basis van dit onderzoek en constatering van andere onderzoeken (MJB, BOL) wil de Rekenkamercommissie de Renkumse politiek cq bestuur aansporen de onderstaande punten steeds voor ogen te houden bij het aangaan van projecten.

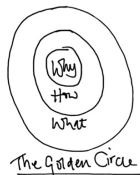
Werk met een visie: wees helder in wat bereikt moet worden en welk probleem hiermee wordt opgelost.

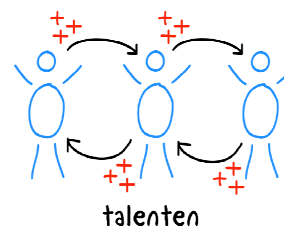
Maak iemand eindverantwoordelijk voor een project ofwel wijs een trekker aan.

Werk met een overkoepelend plan, met tussentijdse evaluatiepunten c.q. mijlpalen overeenkomstig de fasen in de methodiek projectmanagement.

Maak gebruik van de instrumenten en kennis die in huis aanwezig zijn.

Daag elkaar uit: vraag om helderheid of dwing het af door (tegen)voorstellen te doen.

1. Inleiding

3B4 is al sinds begin 90-er jaren van de vorige eeuw terug te vinden in de gemeente archieven. Het gaat hierbij om een open ruimte tussen de dorpskernen Renkum en Heelsum dat de gemeente opnieuw wil inrichten. De bestaande sportaccommodaties en het cultuur centrum maken integraal onderdeel uit van de inrichting van deze open ruimte. Zoals aangegeven waren enerzijds de duur van het besluitvormingsproces en anderzijds de zorg die in politiek Renkum leeft ten aanzien van dit dossier voor de Rkc aanleiding dit onderzoek op te pakken. De zorg heeft betrekking op de grote financiële risico's die de gemeente Renkum zou kunnen lopen, waarbij in het verleden gemaakte keuzen (bijvoorbeeld een overeenkomst sluiten met een zeer lange looptijd) een belangrijke rol spelen.

Foto gebied 3B4 Sport met zichtbaar links de tennisvelden van TV Bakkershaag, linksboven het zwembad Aquarijn en daarnaast de tennishal, de sporthal en het cultureel centrum De Rijnkom (foto is een kopie uit Terreininrichting MFC 3B4, buro Poelmans Reesing Landschapsarchitectuur, 23 september 2015).

2. Doelstelling en afbakening

2.1 Doel- en vraagstelling

Het in beeld brengen van de procesgang, waarmee de Rkc begonnen is, richtte zich vooral op het vergaren van informatie over het verloop van 3B4 en over de rollen van de diverse betrokkenen in de besluitvorming met invloed op de duur van het project. In de bijlage ziet u in chronologie de belangrijkste plannen en besluiten rond 3B4 in de periode 1997-2013. Deze informatie riep bij de Rekeningcommissie (klankbord van de Rkc) de behoefte op om in te zoomen op een aantal deelonderwerpen. Doel hiervan is een antwoord te geven op de volgende vragen:

- Is er sprake van een project met kop, midden en staart? Is het toetsingskader van Methodiek Projecten toegepast?
- Welke externe onderzoeken/opdrachten zijn gedaan, met welke vraagstelling en wat is hiermee gedaan?
- Zit er consistentie in de besluitvorming?

Met de beantwoording van deze vragen wil de Rkc de totale procesgang voorzien van meer diepgaand inzicht in de rollen van de direct betrokkenen en op die manier mogelijke bijzonderheden hierin bloot leggen waaruit lering kan worden getrokken voor volgende projecten.

2.2 Afbakening en aanpak

De eerste verkenning van het onderwerp heeft al aangetoond dat er diverse ontwikkelingen ver vóór 1990 speelden. In de bijlage "procesgang 3B4" is ervoor gekozen het tijdvak vanaf halverwege negentiger jaren 20e eeuw tot 2013 te beschrijven. Wat betreft de verdiepingsslag op de onderwerpen:

- Projectmanagement;
- Opdrachten aan externen;
- Consistentie in beleid.

is gekozen voor hetzelfde tijdvak

Als onderzoeksmethodiek is ervoor gekozen om vooral via deskresearch de benodigde informatie boven tafel te krijgen. Veel hoofdrolspelers in het project 3B4 zijn immers niet meer binnen de Renkumse gemeentepolitiek en/of het ambtenarenkorps werkzaam.

Alvorens met het verdiepende onderzoek op de drie deelonderwerpen te beginnen, heeft de Rkc zich willen vergewissen dat het tussenrapport feitelijk correcte informatie bevat. Hiertoe hebben twee gesprekken plaatsgevonden. Een gesprek met de beleidsambtenaar financiën die belast is geweest (en nog is) met dit project. Het andere gesprek dat gevoerd is, is met de beleidsambtenaar die gedurende langere tijd verantwoordelijk is geweest (en nog steeds is) voor het project 3B4. In deze gesprekken is de procesgang globaal doorgenomen. Ook zijn de beelden vanuit de Rkc met de beide ambtenaren gedeeld. Tenslotte zijn enkele vragen gesteld over de financiële gegevens die beschikbaar waren. Deze gesprekken hebben wat betreft de procesgang geen nieuwe inzichten opgeleverd.

Hiermee was de Rkc voldoende overtuigd dat de beschreven procesgang gebruikt kan worden als basis voor het verdiepingsonderzoek.

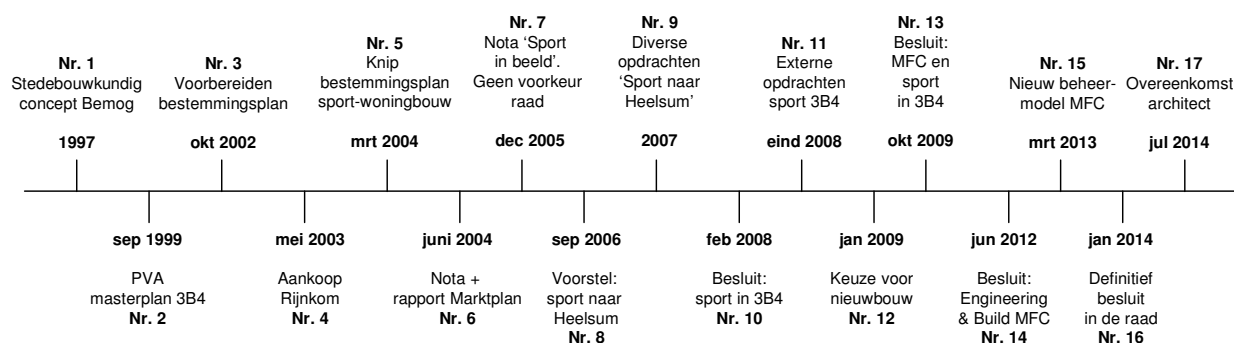
Dit verdiepingsonderzoek bestaat wederom uit het verzamelen en analyseren van informatie via dossieronderzoek.

3. Globale procesgang

3.1 Tijdlijn

Om het lezen te vergemakkelijken wordt begonnen met het weergeven van de tijdlijn. In de tijdlijn zijn die momenten opgenomen die naar de mening van de onderzoekers de meest opvallende en de meest bepalende besluiten zijn ten aanzien van richting en omvang van het project. Deze momenten worden in dit hoofdstuk nader beschouwd.

Figuur 1: Tijdlijn procesgang 3B4

3.2 Korte samenvatting processtappen

De tekst in deze paragraaf volgt de tijdlijn zoals in figuur 1 paragraaf 3.1 is weergegeven. De nummering in onderstaande opsomming correspondeert met de nummering in figuur 1.

1. In 1997 is door projectontwikkelaar Bemog een stedenbouwkundig concept opgesteld voor het open gebied tussen Renkum en Heelsum (3B4). Dit concept kon zich niet verheugen in een positieve reactie van de bewoners van Renkum.
2. De gemeente heeft vervolgens in januari 1999 SBH architecten en adviseurs uit Arnhem en Marcelis Wolak landschapsarchitectuur uit Oosterbeek ingehuurd. Zij hebben gezamenlijk met inwoners van Renkum een plan van aanpak opgesteld om te komen tot een masterplan voor het gebied.
  - Dit plan is in september 1999 gepresenteerd aan alle betrokkenen.
  - In maart 2000 is door de raad besloten om over te gaan tot nader onderzoek en uitwerking van het plan.

In de tussenliggende tijdspanne van drie jaren (sep 1999-okt 2002) vinden weinig zichtbare activiteiten plaats. Vooral vinden gesprekken achter de schermen plaats met zogenaamde sleutelfiguren om tot een plan van aanpak te komen.

3. Eind 2002 wordt door het college het besluit genomen om het bestemmingsplan voor het gebied voor te bereiden inclusief een lijst met randvoorwaarden.
4. Op initiatief van de eigenaren van De Rijnkom is de gemeente Renkum gevraagd de Rijnkom te kopen vanwege een dreigend faillissement. De raad heeft hiermee op 15 mei 2003 ingestemd op grond van de volgende overwegingen:

- regie kunnen blijven voeren op de ontwikkelingen van het gebied 3B4;
- grip kunnen houden op de exploitatie;
- het blijvend gebruik kunnen maken door verenigingen van de accommodatie.

Bij het niet aankopen van de Rijnkom zou volgens de wethouder bij faillissement van de Rijnkom de accommodatie plus de erfpacht in handen komen van de Wells Group.

5. Op 31 maart 2004 is het gewijzigde bestemmingsplan 3B4 vastgesteld door de raad. Met het aannemen van dit bestemmingsplan is een 'knip' in het bestemmingsplan aangebracht: de ontwikkeling van woningbouw is losgekoppeld van het sportdeel. Vanaf dat moment kon het onderdeel 'sport' apart worden ontwikkeld.
6. Ambtelijke nota 3B4 sportvoorzieningen. Nota en rapport Marktplan adviesgroep aangeboden aan college.

Plangebied 3B4 bevatte in eerste instantie tevens de sportlocaties (tennisvelden, zwembad, sporthal, tennishal en cultureelcentrum). Ten behoeve van het realiseren van het bestemmingsplan en de grondexploitatie is er voor gekozen om de sportlocaties incl. hindercirkels buiten het globale bestemmingsplan te houden. Dit impliceert dat voor het gebied sport de oorspronkelijke bestemming blijft gelden.

Marktplan Adviesgroep heeft onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente. Hierin is een drietal varianten beschreven:

- Variant 1: alles onder één dak (renovatie variant), incl. verplaatsing fitness Sjabbens naar de Rijnkom;
- Variant 1B: Alles onder één dak (renovatie variant), excl. verplaatsing fitness Sjabbens naar de Rijnkom;
- Variant 2: alle voorzieningen uitplaatsen, afstoten tennishal en woningbouw;
- Variant 3: alles onder één dak (sloop- en nieuwbouwvariant excl. tennishal).

In de nota wordt het voorstel gedaan om bij verder onderzoek ook andere sociaal maatschappelijke voorzieningen te betrekken. Genoemd worden o.a.: jeugd sportbuurtwerk, duivensportvereniging, zwem- en polovereniging RZC, Jeugdcentrum lijn 50, diverse kinderopvang.

Ook wordt voorgesteld ontwikkelingen en eventuele ruimtelijke behoeftes van de sociaal-maatschappelijke functies in beeld te brengen.

7. De door ambtenaren opgestelde en eind 2005 gepresenteerde notitie 'sport in beeld' (sport en voorzieningen Renkum/Heelsum) stelt dat Sportpark Wilhelmina de beste mogelijkheden voor de sport geeft in plaats van op 3B4. Aan Hopman en Andres consultants wordt de opdracht gegeven om o.a. de startnotitie 'Sport in Beeld' te toetsen.
De aanbeveling uit de notitie 'Sport in Beeld' om een haalbaarheidsonderzoek te verrichten naar uitplaatsing van sport naar de locatie Wilhelminasportpark wordt augustus 2006 door het adviesbureau onderschreven.
8. Aan de commissievergadering Inwoners van 11 september 2006 wordt door de wethouder gevraagd in te stemmen met de ontwikkelrichting "uitplaatsen sportvoorzieningen 3B4 naar sportpark Wilhelmina". Het uitvoeren van alleen een haalbaarheidsstudie naar uitplaatsen naar het sportpark Wilhelmina wordt door de raad voorbarig gevonden (aldus 'voorstel clustering sportfaciliteiten' dd 18/1/2008).

9. In 2007 worden diverse opdrachten aan externe adviseurs verleend met betrekking tot deze ontwikkelrichting (sport concentreren op sportpark Wilhelmina):
- aan Smitshoek en partners een opdracht ten aanzien van de haalbaarheid van clustering van de sportfaciliteiten;
  - aan Hopman en Andres voor het opstellen van een quickscan inrichtingsplan sportpark Wilhelmina. Opdracht verstrekking op 24 december 2007.²
10. De wethouder heeft aan de Commissie Inwoners van 11 februari 2008 een voorstel gestuurd. De vraag aan de commissie was om een richtinggevende uitspraak te doen voor één of meerdere scenario's die dan nader uitgewerkt kunnen worden. In de commissievergadering blijkt een grote meerderheid voorstander te zijn van variant 2a³ (variant 2a: nieuwbouw/gedeeltelijke clustering op 3B4: Rijnkom slopen; bij Aquarijn een 25 meter bad bouwen en naast Aquarijn een nieuwe multifunctionele sporthal bouwen die ook geschikt is voor culturele activiteiten). Op basis van deze commissievergadering is het voorstel aan de raad aangepast in: kiezen voor variant 2a uit het voorstel en deze optie nader uitwerken.
- In de raadsvergadering februari 2008 wordt een motie aangenomen om variant 2a verder uit te werken waarin o.a. nieuwbouw 25 meter bad, herontwikkeling van het cultureel centrum, behoud van de tennishal op commerciële basis en realisatie van twee kunstgrasvelden voor korfbal.
  - Eind 2008 worden vervolgens diverse opdrachten aan externen verstrekt voor het opstellen van een programma van eisen en om een bestuurlijke afweging te kunnen maken tussen contractvarianten op het gebied van publiek private samenwerking.
11. Eind 2008 worden diverse opdrachten verstrekt aan externe partijen:
- aan Convisie procesmanagement voor het opstellen van een programma van eisen, een vlekkenplan, een massastudie en een stichtingskostenindicatie voor diverse huisvestingsvarianten;
  - aan BNG Consultancy Service voor het uitvoeren van een PPC methodiek om daarmee een bestuurlijke afweging te kunnen maken ten aanzien van PPS contractvarianten voor de realisatie van de (sport)voorzieningen te Renkum.
12. Begin 2009 wordt door de raad het voorstel aangenomen dat inhoudt dat wordt gekozen voor:
1. Variant 'nieuwbouw' met de volgende uitgangspunten:
    - inzetten op één sporthal en één gymzaal voor al het bewegingsonderwijs en binnensportverenigingen in Renkum/Heelsum;
    - hanteren planningsnorm kunstgrasvelden korfbal (één kunstgrasveld);
    - culturele voorzieningen meenemen in verdere uitwerking 3B4 sport;
    - onderwijsgerelateerde voorzieningen mee te nemen in de verdere uitwerking van het 3B4 gebied sport;

² Door middel van het ondertekenen van een intentieverklaring dd augustus 2006, hebben sportverenigingen, exclusief TV Bakkershaag, aangegeven de visie en ontwikkelingsrichting van uitplaatsing sportvoorzieningen naar Wilhelminasportpark te ondersteunen zonder dat zij zich op voorhand vastleggen op bepaalde zaken. Eén vereniging (TV Bakkershaag) heeft n.a.v. het concept rapport 'Clustering van sport in Renkum/Heelsum' aangegeven slechts nadelen te zien in de clustering. De verenigingen hebben na presentatie van het concept rapport aangegeven het scenario clustering op sportpark Wilhelmina verder uit te willen werken en te komen tot een inrichtingsplan op hoofdlijnen (eind 2007).

³ Samenvattend lagen er 4 varianten voor: scenario 0: handhaven huidige situatie met renovatie Rijnkom; scenario 1: volledige clustering op sportpark Wilhelmina; scenario 2a: gedeeltelijke clustering op 3B4 (sportpark Wilhelmina ongewijzigd); scenario 2b: nat/droog variant waarbij 'nat' (nieuw 25m bad) op 3B4 wordt gebouwd en op sportpark Wilhelmina een nieuwe sporthal wordt gebouwd.

- de (extra) beschikbare ruimte die voor de onderwijshuisvesting was voorbehouden te reserveren voor nader te bepalen doeleinden / voorzieningen;
- de tennishal eventueel verkopen of in te brengen binnen één van de PP aanbestedingsvarianten.

2. Publiek Private Samenwerking:

- bestaande afspraken met Optisport aanpassen voor het zwembad
- instemmen met marktconsultatie voor de sporthal, culturele voorziening, kunstgrasveld korfbal en overige voorzieningen.

Dit voorstel is een nadere uitwerking van het op 11 februari 2008 aangenomen voorstel met daarin de uitkomsten van de studies van Convisie en BNG Consultancy verwerkt.

13. Eind 2009 stemt de raad in met het voorstel om een nieuw multifunctioneel cluster in gebied 3B4 sport te ontwikkelen. Hierbij vormen sport, cultuur, onderwijs gerelateerde voorzieningen en overige aanvullende voorzieningen één geheel. Tevens wordt ingestemd met het voorstel om de realisatie te laten plaatsvinden middels een innovatieve publiek-private-samenwerking (PPS) waarbij alle uitvoerings- en beheeraspecten in het programma van eisen en het contract worden opgenomen.

In de tussenliggende tijdspanne van ongeveer drie jaren (okt 2009-jun 2012) vinden vooral activiteiten plaats met een indirecte invloed. Zo kunnen het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst met de Giesbers Groep (juli 2010), het vaststellen van de bestemmingsplan 3B4 Midden (oktober 2010) en het vaststellen van de startnotitie sportnota (januari 2011) worden genoemd. Daarnaast worden diverse vragen en opdrachten bij derden uit gezet.

14. Halverwege 2012 ligt een ander voorstel bij de raad. In dit voorstel, dat door de raad wordt aangenomen, wordt de realisatie van MFC 3B4 via een Engineering & Build aanbestedingsvorm geadviseerd. Hierbij wordt dus afgestapt van het in 2009 genomen besluit om het via een PPS model te doen. Als redenen voor dit voorstel worden genoemd de ontwikkelingen in de markt (bouw, exploitatie en financiering) die bij de betrokken verenigingen aanleiding hebben gegeven tot een heroverweging.

15. Begin 2013 worden besluiten genomen over het beheermodel. Overeenkomstig dit besluit wordt de gemeente eigenaar van het MFC 3B4 en is hiermee dus verantwoordelijk voor het eigenaarbeheer. Het programmabeheer wordt niet neergelegd bij een marktpartij of een sportbedrijf maar bij de gebruikers van het MFC. De exploitatie en het dagelijkse beheer wordt verspreid over de clusters:

- zwembad: Optisport;
- sport: regionaal sportbedrijf;⁴
- zalen: regionaal sportbedrijf;
- horeca: pachter met lokale binding/draagvlak/sport gerelateerd.

16. Halverwege 2013 vindt het college het financieel onverantwoord om een voorstel MFC 3B4 Sport aan de gemeenteraad toe te sturen. Na politieke discussie en het aanpassen van de financiële dekking is op 29 januari 2014 een definitief besluit

---

⁴ In het algemeen geldt dat een sportbedrijf een zelfstandig risicodragende organisatie is die zich bezig houdt met het beheer, onderhoud en de exploitatie van sportaccommodaties. Ook sportstimulering en de organisatie van evenementen behoren tot de taken. Een sportbedrijf vormt één loket voor alle sportaangelegenheden. Zowel voor onderhoud en verhuur als voor sportactiveringsactiviteiten kunnen sportclubs bij het sportbedrijf terecht.

genomen in de raad: het realiseren van het MFC 3B4 waarin sport, cultuur en overigen één geheel vormen plus het realiseren van een zwembad met een twee baden concept waaronder een 25 meter wedstrijdabad;

17. Na een Europese aanbesteding is in juli 2014 een overeenkomst gesloten met de geselecteerde architect.

3.3 Conclusies

Het hele proces overziende kan geconcludeerd worden dat:

- het proces zich kenmerkt door een “voorzichtig zoeken naar” welke keuze voor de toekomst te maken (diverse onderzoeken om besluiten te kunnen nemen);
- de focus op doel en richting niet altijd helder en eenduidig is geweest:
  - geen specifiek resultaat vooraf gedefinieerd;
  - vanaf 2004 worden telkens andere sociaal maatschappelijke voorzieningen betrokken in de ontwikkeling (stap 6, 10, 12) wat uiteindelijk resulteert in het besluit tot het realiseren van een multifunctioneel cluster in 2009 (stap 13);
  - sport in 3B4 > concentreren van sport op sportpark Wilhelmina > sport toch in 3B4;
- de 'knip'; het loskoppelen van het ontwikkelen van woningbouw en sport, tot resultaat heeft gehad dat woningbouw doorgang heeft kunnen vinden en niet is belemmerd door de discussie over sport en cultuur;
- er onvoldoende eensgezindheid - zowel bij sportclubs als anderen, zoals de politiek - aanwezig was voor één bepaalde richting.

De beraadslagingen laten zich vanuit de dossiers kenmerken als een weloverwogen en betrokken discussie. Voor een buitenstaander die puur kijkt naar de procesgang, waarbij:

- het besluitvormingsproces vele jaren heeft geduurd;
- veel nota's en adviezen van derden zijn gevraagd;
- weinig eenheid wordt ervaren in wat de sportverenigingen willen en wat de raad wil;
- verschillende beleidswijzigingen hebben plaatsgevonden: inzetten op concentratie op Wilhelminasportpark en dan toch weer niet, verschillende beheermodellen etc.

kan de indruk postvatten dat er sprake is van weinig daadkracht en vooral van besluitenloosheid. Voor een college is het ook een lastig speelveld om gedragenheid voor zijn besluiten te verkrijgen. Tijdens het ontwikkelproces is gekeken naar de variant concentratie van sport op het Wilhelminasportpark terwijl er vanuit de politiek, en eerder al vanuit een deel van de sportverenigingen, niet een heel groot draagvlak voor was. Waarom daar wel tijd en geld in gestoken? Is hier een spanningsveld te zien tussen wat het beste voor de sport zou zijn (volgens de externe onderzoeksbureaus en waar het college op in heeft gezet) en wat inwoners willen, namelijk voorzieningen dichtbij huis? Wat inwoners willen en wat sportverenigingen zouden willen, heeft uiteindelijk de doorslag gegeven in de besluitvorming.

Zoals bij elk groot project zijn er externe invloeden die hun impact hebben op het proces. Deze zijn vaak niet te vermijden. Zo is het dreigende faillissement van De Rijnkom een externe omstandigheid waarmee de gemeente Renkum is geconfronteerd en waar het op heeft moeten reageren. Voor zover uit de documentatie blijkt kan worden gesteld dat deze ontwikkeling:

- de doorlooptijd nadelig heeft beïnvloed. De focus kwam tijdelijk te liggen op het oplossen van het actuele probleem;
- de inhoudelijke discussie niet nadelig heeft beïnvloed.

Of de financiën door de aankoop het proces financieel nog heeft beïnvloed komt niet naar voren uit de documentatie en raadsdiscussies.

Gebiedsontwikkeling en planvorming rondom bijvoorbeeld multifunctionele gebouwen bij gemeentes laten zich vaak kenmerken door een doorlooptijd van vele jaren. Renkum staat daarin dus niet alleen. Onderstaand twee voorbeelden ter illustratie.

De procesgang 3B4 sport lijkt een langdurig proces. Is dat in vergelijking met processen bij andere gemeenten ook zo? Hierover zijn geen statistische gegevens beschikbaar. De cases die op internet zijn te vinden, laten ook niet het hele verhaal zien. Feit is dat gemeente Renkum zeker niet alleen staat in de duur van de procesgang rond 3B4.

Oudehaske kent zijn eigen geschiedenis op dit gebied. Al vanaf midden jaren 80 vorige eeuw wilde men een nieuw dorpscentrum (bron: Kultûrhus/Multifunctioneel Centrum Oudehaske op hoofdlijnen: Wensen & behoeften vanuit het dorp. 20 januari 2006). In 2006 is een rapport opgeleverd om te komen tot een MFC. Doel was om dit MFC in 2010 op te leveren. Inmiddels is de naam MFC vervangen door Kulturhus. Volgens de site www.kulturhusoudehaske.nl is de bouw gestart in oktober 2014, is het Kulturhus op 7-9-2015 opgeleverd en op 11-12-2015 officieel geopend..

In Zuider Amstel was men wat sneller. Daar duurde het ruim 10 jaar vanaf de vorming van de eerste ideeën tot de realisatie van multifunctioneel Centrum Binnenhof (bron: Rapport Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam: multifunctioneel Centrum Binnenhof; onderwijs en welzijn onder één dak in Zuider Amstel; oktober 2007).

4. Beleid en 3B4

4.1. Wat is beleid

Als wordt ingezoomd op de verdiepende onderzoeksvraag naar de “consistentie van beleid” moet eerst de vraag worden beantwoord “wat is beleid?”. Hiervan zijn vele definities en inzichten. Wij hanteren in dit rapport de definitie van Hoogerwerf⁵. Zijn definitie luidt: Beleid is het streven naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en bepaalde tijdskeuzen. In deze definitie zien we dezelfde kenmerken terug als later in het hoofdstuk over projectmanagement namelijk: doel, middel, tijd. Bij beleid gaat het om WAT wil de organisatie. Projectmanagement gaat over HOE dat te bereiken.

Doel

Was het doel van 3B4 bekend? Doelformuleringen kunnen heel SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) gemaakt worden. Het is de vraag of we dat in alle redelijkheid van een dergelijk project bij aanvang ook mogen verwachten. Dat zou betekenen dat je alles meteen al weet. Dat kan niet. Gaandeweg een dergelijk traject worden nog keuzes gemaakt. Gewerkt wordt van grof naar fijn.

Wat wel verwacht mag worden, is dat er een doel geformuleerd is en dat dit doel ook enigszins specifiek/richtinggevend is. Het maakt uit of het doel is:

- realiseren vernieuwen sportvoorzieningen voor huidige gebruikers 3B4 inclusief 25 meterbad en multicultureel centrum op de huidige locatie;
- of
- realiseren vernieuwde sportvoorzieningen voor huidige gebruikers 3B4 inclusief 25 meter bad en multicultureel centrum ergens binnen Renkum/Heelsum

En zo kunnen er meer varianten worden bedacht. Waarom maakt dit wat uit? Het geeft de focus aan. Het geeft aan welke stappen gezet moeten worden of welke stappen juist niet gezet hoeven te worden. Kortom: het geeft aan wat moet worden gedaan.

Middel

Welke middelen waren beschikbaar? Beschikbare middelen zeggen iets over de realiteitszin van het doel. Ook beïnvloeden de middelen de tijd die nodig is om het doel te realiseren.

Tijd

Binnen welke tijdspanne moet het doel zijn gerealiseerd? Samen met de beschikbare middelen geeft dit inhoud aan het realisme van het gestelde doel. Daarnaast geeft de tijd de focus. Als er geen tijdspanne aan is gekoppeld, ontbreekt de focus. Je kunt je dan afvragen voor wie het doel van belang is. En waarom dat van belang is.

4.2. Geformuleerd beleid 3B4

In het onderzoek is geen op schrift gesteld geformuleerd beleid gevonden bij de start van 3B4 Sport. Eigenlijk is gaandeweg het doel geformuleerd en zijn de kaders inclusief de middelen beschikbaar gesteld. Een tijdstip op de horizon als uitdagend en wenkend perspectief is nooit geformuleerd. Omdat deze documenten niet zijn gevonden, is gekeken

---

⁵ Hoogerwerf, A. (1998a), 'Beleid, processen en effecten', 17-35 in Hoogerwerf, A., Herweijer, M. (eds.), *Overheidsbeleid. Een inleiding in de beleidswetenschap*, Alphen aan den Rijn: Samsom, 402 p.

naar andere bronnen van beleid. Zo is gekeken naar coalitieakkoorden en kadernota's en meerjarenbeleidsplannen.

4.2.1 Collegeakkoord 1998-2002

In het collegeakkoord wordt het een en ander gezegd over gemeentelijke sportnota. In deze nota zal aandacht zijn voor het accommodatie beleid. Er wordt geen verwijzing gevonden naar 3B4 als het gaat om sport.

In de nota, die met de sportverenigingen zal worden uitgewerkt, wil de gemeente vooral aandacht schenken aan het bestuurlijk en sporttechnisch kader van de sportverenigingen. Ten aanzien van de sportaccommodaties wordt gesteld "dat men voor sportaccommodaties die niet meer optimaal worden gebruikt ander gebruik zal stimuleren of dat de accommodatie zal worden afgestoten".

4.2.2 Coalitieakkoord 2002-2006

In Hoofdstuk 3 (Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen en wonen) van dit akkoord staat: Het college zal:

- op interactieve wijze eind 2002 maximale overeenstemming hebben bereikt over de gewenste planontwikkeling voor het gebied 3B4 in Renkum.

En in Hoofdstuk 7: Sport, Recreatie & Toerisme, Kunst & Cultuur (pag12) wordt gesteld dat: Het college zal:

- het sportbeleid in een plan vastleggen met daarin aandacht voor:
  - het accommodatiebeleid (inclusief beheersvormen)
  - de breedtesport
  - het subsidiebeleid
- een 25 meterbad (indien financieel haalbaar) in Renkum realiseren en onderzoek doen naar het behoud van het zwembad in Oosterbeek
- bevorderen dat iedereen kan deelnemen aan recreatieve sportbeoefening in de eigen leefomgeving.

Dit college van CDA, Groen Links en D66 haalt de eindstreep niet (college valt in 2004).

4.2.3 Coalitieakkoord 2004-2006

In het najaar van 2004 wordt er een college gevormd door VVD, Groen links, PvdA en D66. Deze partijen hebben een beknopt akkoord geschreven. Op pagina 1 van hun 'hoofdpunten van beleid' staat daarover:

'De coalitiepartijen hebben enkele punten geformuleerd waarvoor speciale aandacht wordt gevraagd. Tal van beleidsterreinen komen daarbij niet aan de orde, dat wil echter niet zeggen dat ze niet belangrijk worden gevonden.

Er was alleen geen directe noodzaak om er in de korte tijd die ter beschikking stond uitspraken over te formuleren.'

Onder het hoofdstuk 'Ruimtelijke plannen' schrijft deze coalitie dat "voor de Rijnkom en andere sportfaciliteiten alternatieve locaties nog onvoldoende zijn onderzocht."

4.2.4 Coalitieakkoord 2006-2010

Vervolgens vormt in 2006 een coalitie van PvdA, VVD en Groen Links het college van B&W in de gemeente Renkum. In hoofdstuk 7 van het coalitieakkoord van deze partijen staat het volgende met betrekking tot de sport en 3B4:

'Sportpark Wilhelmina (Renkum/Heelsum)

De afgelopen jaren is de kwaliteit van het sportpark Wilhelmina, mede door de aanleg van de golfbaan, aanzienlijk toegenomen. Een verdere ontwikkeling van dit sportpark is een goede

zaak. Op basis van de B&W-notitie, zoals besproken in de commissie inwoners van december 2005, wordt op dit moment een haalbaarheidsstudie verricht naar de concentratie van sportvoorzieningen op het sportpark Wilhelmina vergeleken met de mogelijke nieuwbouw (inclusief 25 meter zwembad) op locatie 3B4. De financiële consequenties worden in beeld gebracht.

Voor de noodzakelijke investeringen zal hierbij niet alleen gekeken worden naar de kosten en opbrengsten van het project sec. Zo nodig zal naar alternatieve dekkingsmogelijkheden worden gezocht.

Op grond van de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie en rekening houdend met de hiervoor genoemde overige aspecten, zal de verdere ontwikkeling van de sportvoorziening ter hand worden genomen.

Bij de uitwerking en beoordeling van voorstellen met betrekking tot het sportpark Wilhelmina zullen verder de volgende aspecten een rol spelen:

- een goede toegankelijkheid van het sportpark via de Sportlaan. De verkeersproblematiek wordt adequaat opgelost (om zo de leefbaarheid van de woonwijk te verbeteren en te ontlasten van de huidige overlast van autoverkeer als gevolg van sport, zie hoofdstuk 6 verkeer);
- sociaal veilige routes vanuit de dorpskernen naar het sportpark;
- handhaving van een cultureel sociaal/maatschappelijk centrum (nu functie Rijnkom) in het centrum van Renkum;
- voldoende draagvlak voor de voorstellen bij de sportverenigingen. Bereidheid bij de sportverenigingen actief te participeren in de exploitatie en het beheer van het vernieuwde Sportpark;
- de mogelijkheid nieuwe vormen van sport aan te bieden om zo nieuwe (sport)doelgroepen te bereiken (o.a. buitenschoolse opvang).

Los van de haalbaarheidsstudie zal een onafhankelijk advies gevraagd worden waar het gaat om de mogelijke voordelen van clustering van voorzieningen in de toekomst, vanuit de visie op sport en mede met het oog op duurzaamheid.'

4.2.5 Coalitieakkoord 2010-2014

In 2010 wordt de coalitie gevormd door VVD, PvdA, CDA en Gemeente Belangen. Deze coalitie neemt het genomen besluit van 2009 (een nieuw multifunctioneel cluster in gebied 3B4 sport) als uitgangspunt. Wel stelt deze coalitie in het coalitieakkoord dat in de verdere uitwerking binnen het gekozen model een nieuwe verkleinde tennishal toegevoegd kan worden. Volgens het akkoord zal in het najaar van 2010 de Raad een definitief besluit nemen over de bouw van het centrum.⁶

4.2.6 Coalitieakkoord 2014-2018

De coalitie in deze periode wordt gevormd door D66, VVD, Gemeente Belangen en Groen Links. Het coalitieakkoord bestaat uit een bestuursakkoord en een beleidsakkoord.

Algemeen wordt gesteld dat sportaccommodaties, waar mogelijk, worden overgedragen aan sportverenigingen. Daarvoor gaat de gemeente in overleg met de verenigingen om te bekijken hoe de overdracht kan plaatsvinden en in hoeverre een kwaliteitsimpuls (bijvoorbeeld door de aanleg van kunstgras) daarbij noodzakelijk is. Hierbij krijgen de verenigingen de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud

Specifiek ten aanzien van 3B4 wordt in het akkoord het in 2014 door de raad genomen besluit aangehaald om een Multi Functioneel Centrum te bouwen. Men wil de mogelijkheid van een volwaardige bibliotheek in het MFC en de financiële consequenties daarvan

---

⁶ De fractie van Gemeentebelangen maakt t.a.v dit punt een voorbehoud. De fractie zal bij de beslissing met betrekking tot het definitieve voorstel over de bouw van 3B4 haar standpunt bepalen.

onderzoeken. Daarnaast wil de coalitie een clustering van zorg en welzijn aan het Europaplein in Renkum. In het onderzoek naar een volwaardige bibliotheek wordt ook gekeken of een clustering van de bibliotheek met de zorg- en welzijnsinstellingen in het centrum van Renkum tot de mogelijkheden behoort.

4.2.7 Invloed coalitieakkoorden op procesgang

Passen de stappen in de betreffende coalitieperiode bij de voornemens uit het coalitieakkoord?

In 2004 wordt aan Marktplan Adviesgroep een opdracht verstrekt die wat betreft de locatie van de sport helder was: sport, inclusief zwembad, op locatie 3B4. De opdracht beoogde om informatie te verkrijgen over optimalisatie en synergie en informatie op het gebied van exploitatie en eigendomsverhoudingen.

Vervolgens zien we de nota Renkum Sport in beeld verschijnen die uitgaat van clustering van sport op één locatie. Mede naar aanleiding hiervan wordt door een externe partij een haalbaarheidsstudie hiernaar verricht. Dat past binnen de opmerkingen gemaakt door de coalitiepartijen in hun programma 2004-2006. En de volgende coalitie (2006-2010) gaat hier op door. Ook passend binnen de voornemens zoals in hun akkoord opgetekend. En hoewel het coalitieakkoord inzet op een verder onderzoeken van clustering van sport op één locatie wordt in deze periode het definitieve besluit genomen om sport op 3B4 te handhaven (geen clustering van sport op één locatie).

De coalitie die vanaf 2010 het college vormde (PvdA, CDA, VVD en Gemeente Belangen) heeft in haar akkoord het in 2009 genomen besluit opgenomen en als uitgangspunt voor verdere haalbaarheid en ontwikkeling gehanteerd. Het besluit wordt niet meer ter discussie gesteld. Het gaat nu nog om de realisatie. Datzelfde geldt voor de coalitie die is aangetreden in 2014.

4.3 Kadernota's en meerjarenbeleidsplannen

4.3.1 Inleiding

Onderdeel van de kadernota is het meerjarenbeleidsplan (MJB). Zo was in de kadernota 2006-2010 deel II het meerjarenbeleidsplan. In de kadernota 2007-2011 vormt deel III het MJB. Vanaf 2010 wordt niet meer gesproken van de kadernota maar bestaat het MJB 2010-2014 als zelfstandig document. Voor het gemak zal steeds over het MJB worden gesproken (en niet van kadernota) tenzij anders vermeld.

Het eerste MJB dat in deze beschouwing wordt betrokken is dat van 2003. Dat heeft te maken met de door de gemeente gehanteerde systematiek. Voordien werd gewerkt met begrotingen en niet met MJB's. In deze begrotingen werden ontwikkelingen opgenomen en in cijfers vertaald.

4.3.2 Inhoud

In 2003 wordt 3B4 genoemd onder programma 3, Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen&wonen. Het voornemen is om in 2003 een globale visie uit te werken tot een voorontwerp bestemmingsplan en een bouw- en inrichtingsplan voor het gebied dat financieel haalbaar is en voldoende maatschappelijk draagvlak heeft. In dezelfde paragraaf wordt gesproken van "...de integratie van de toekomstige ontwikkelingen van Sport- en Cultureel Centrum de Rijnkom en het Zwembad Aquarijn." (zie Meerjarenbeleidsplan 2003-2006 gedateerd 5-6-2003). Dit wordt min of meer herhaald in de versie van 2004 (voor de goede orde: Meerjarenbeleidsplan 2003-2006, versie 2005 gedateerd juli 2004).

Niet in elk MJB komt 3B4 als 'project' 3B4 aan bod. Soms gaat het om onderdelen van plannen van 3B4 sport. Zo komt in de versies van 2005 en 2006 De Rijnkom aan bod. Met name de problematiek rondom de exploitatie van De Rijnkom.

In de Kadernota 2006-2009 staan in de bijlage "voorstellen voor nieuw beleid 2006" te lezen dat de discussie over de daadwerkelijk totstandkoming van een 25-meter bad in Renkum in 2006 zal volgen.

In het MJB 2006-2010 staat: 'verdere ontwikkeling van Sportpark Wilhelmina op grond van de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie en onafhankelijk advies over mogelijke voordelen van clustering van voorzieningen in de toekomst vanuit visie op sport en duurzaamheid.' Door een deskundig bureau zal een quick-scan naar de haalbaarheid van de in de nota 'Renkum Sport in beeld' beschreven visie en de financiële onderbouwing worden uitgevoerd. Het college streeft er naar om in september 2006 de discussie in de raad te voeren over dit onderwerp. Afhankelijk van de uitkomsten zal verder de haalbaarheid worden onderzocht waarin tot detail wordt ingegaan op o.a. de te realiseren voorzieningen, de locatie, programma van eisen, investeringen, exploitatie, beheervorm en dekking.

In deel I van de Kadernota 2008-2012, de zogenaamde Voorjaarsnota, staat op pagina 15 een weergave van het raadsbesluit van februari 2008 ten aanzien van 3B4 sport: uitwerken scenario waarin de huidige Rijnkom wordt gesloopt en een nieuwe sporthal terug dient te komen. Daarnaast dient herontwikkeling van een cultureel centrum in of nabij het gebied 3B4 sport plaats te vinden.

Het volgende MJB (2009-2012) bevat op pagina 72 (Programma 7) het volgende: "Verdere ontwikkeling van sport Renkum: definitief raadsbesluit over sportvoorzieningen in 3B4 gebied sport. Na het raadsbesluit wordt ontwerpfasen gestart."

In datzelfde document op pagina 73 staat: Ontwikkeling (sport) voorzieningen Renkum/Heesum, gebied 3B4 sport: 'Januari 2009 heeft de raad ingestemd om de 'nieuwbouw'-variant concreet uit te werken. Hiervoor is een Plan van Aanpak opgesteld. Dit Plan van Aanpak geeft de uitwerking van de taakverdeling en de te verrichten werkzaamheden weer. Dat moet resulteren in een uitgewerkt plan waarin de aard, omvang, kwaliteit, mogelijke beheervormen en de investeringen en exploitatiekosten vastliggen'. Ook zijn de mogelijkheden van PPS verder in beeld gebracht.

Het MJB 2010-2014 heeft als activiteit voor sportaccommodaties opgenomen: Uitvoering van het door de raad in 2009 aangenomen voorstel m.b.t. het multifunctioneel cluster 3B4 (MFC 3B4). Onder het kopje 'jaar' staat vermeld: definitief besluit voor aanbesteding in 2010.

In de versie 2011-2015 staat over sportaccommodaties dezelfde activiteit als in de versie 2010-2014. Alleen bij het kopje 'jaar' is wat gewijzigd: Definitief raadsbesluit voor aanbesteding in 2011. Bij een positief besluit van uw Raad zal in 2012 de aanbesteding worden uitgevoerd conform de kaders die uw Raad heeft meegegeven.

De MJB versie van 2012-2016 vermeldt relatief veel over 3B4 sport. Het onderwerp staat bij de 'ombuigingsvoorstellen en incidentele maatregelen' en bij 'Sportaccommodaties'. Het MJB stelt dat er aan gewerkt wordt overeenkomstig het door de raad in 2009 aangenomen voorstel. Ook genoemd is dat de raad in juni 2012 een voorstel heeft gekregen voor een andere aanbestedingsmethodiek dan eerder besloten. Het besluit hierover wordt eind 2012 verwacht. Vervolgens zal tot aanbesteding worden overgegaan.

Ook in de versie van 2013-2017 komt (MFC) 3B4 verschillende keren voor. Allereerst weer als het gaat om bezuinigingsvoorstellen. 'Het college heeft besloten geen voorstel voor realisatie van het MFC 3B4 aan de Raad voor te leggen. Er zal een planning worden gemaakt voor het uitvoeren van het uitgesteld grootonderhoud van het centrum de Rijnkom

en het zwembad Aquarijn. Deze gebouwen zouden met de komst van het MFC 3B4 vervangen worden. Uitstel van het besluit tot realisatie MFC 3B4 betekent dat de voor 2014 gereserveerde middelen maar gedeeltelijk zullen worden ingezet. Incidenteel kan €200.000,- vrijvallen.' Onder 'Sportaccommodaties' wordt bovenstaande herhaald.

In het MJB 2014-2018 komt 3B4 aan de orde waar het gaat om vanuit de ambitie voor de breedtesport in te zetten op samenwerking tussen lokale (sport) verenigingen en instellingen om te komen tot een gezamenlijk (sporttak overstijgend) vraaggericht sportaanbod.

4.3.3. Bevinding Kadernota's en meerjarenbeleidsplannen

Voor wat betreft 3B4 Sport is in de MJB's opgenomen wat eerder in raadsbesluiten reeds is verwoord. De opeenvolgende MJB's voor 3B4 sport verwoordden daardoor geen visionair beeld maar reeds besloten beleidsvoornemens. Dit komt overeen met de constatering uit het onderzoek naar MJB's uit 2012. Deze besluiten staan veelal kernachtig en duidelijk verwoord. Als totaal geeft het een consistent beeld.

4.4 Rollen college en raad

Rollen van college en raad zijn formeel wettelijk bepaald. De rol van een college is onder meer om besluitvorming voor te bereiden voor de raad en daarbij uitgewerkte alternatieven aan te bieden.

De rol van de raad is het kiezen uit die alternatieven, het vaststellen van kaders en het consistent vasthouden aan die kaders wanneer het college deze uitwerkt.

Een coalitieakkoord is van beiden een beetje. Het is een akkoord tussen partijen waar raadsleden 'ja' tegen zeggen en waar de collegeleden uitvoering aan geven. In de coalitieakkoorden zijn geen visionaire beelden verwoord aangaande 3B4. Het lijken eerder voorzichtige stapjes. Stapjes die ergens een keer leiden tot concretisering.

Tegen deze achtergrond gaat het niet om rollen van raad en of college. Deze constatering heeft betrekking op de politiek als totaal.

Overzien we hetgeen in dit hoofdstuk en in hoofdstuk 3, procesgang, staat beschreven, dan zien we voornemens en denkrichtingen verwoord. En naarmate het proces vordert, wordt een college meer concreet omtrent doel en richting.

De raad heeft het college in het traject niet gevraagd om concreter te worden.

Bijzonder is dat in het coalitieakkoord 2006-2010 wordt verwoord dat verdere ontwikkeling van sportpark Wilhelmina een goede zaak is. En dat in het akkoord expliciet wordt opgenomen dat een haalbaarheidsstudie wordt verricht naar concentratie van sportvoorzieningen op het sportpark Wilhelmina. Overigens in navolging van de vorige coalitie die vond dat er nog onvoldoende naar alternatieve locaties voor de Rijnkom en andere sportfaciliteiten was gekeken. En juist in deze periode (2008) wordt heel duidelijk voor sport op 3B4 gekozen.

Mogelijk valt dit te verklaren doordat het opeens heel concreet werd. De financiële gevolgen werden steeds duidelijker, de gevolgen voor groen versus steen werden helder, de consequentie voor met name het dorp Renkum werd helder, het maatschappelijke draagvlak werd beter meetbaar. Maar dit blijft gissen omdat de keuze niet expliciet onderbouwd wordt en/of in relatie wordt gebracht met eerdere opties.

4.5 Conclusies

De conclusies die kunnen worden getrokken naar aanleiding van dit hoofdstuk zijn:

1. Er is geen specifiek beleid geformuleerd aan het begin van 3B4 Sport dat richtinggevend kon zijn voor het project c.q. proces;
2. Zowel coalitieakkoorden als kadernota's en MJB's zijn wat betreft 3B4 Sport op de korte termijn gericht en zeggen meer over de actualiteit dan over het beleid voor de toekomst;
3. Hetgeen in de opeenvolgende coalitieakkoorden is gesteld ten aanzien van 3B4 Sport wordt ook in grote lijnen waargenomen in de stappen die zijn gezet tijdens de uitvoering van het proces. Coalitieakkoorden zijn consistent met besluiten die raad/college in voorgaande periode heeft genomen, maar geven geen duidelijke richting aan;
4. Keuzes (voor locatie, onderzoek, e.d.) worden niet expliciet onderbouwd met verwijzing naar eerdere opties;
5. De coalitie van 2006-2010 heeft verder onderzoek uit laten voeren naar andere locaties voor sport dan 3B4. Hoewel het college mede op basis hiervan inzette op verplaatsing richting Wilhelminasportpark, heeft dit voorstel het niet gehaald. Dit kan worden gezien als een inconsistentie: deze insteek kon bij de coalitiepartijen op minder draagvlak rekenen dan verwacht.

5. Projectmanagement en 3B4

5.1 Inleiding

Doel van dit hoofdstuk is om 3B4 te plaatsen in de context van projectmanagement. Vragen die aan de orde zullen komen:

- Zijn door de gemeente Renkum projectmanagement methodieken vastgesteld met een geldigheid gedurende de onderzoeksperiode van 3B4?
- Wat houden deze methodieken in?
- Zou volgens deze methodieken 3B4 sport als project moeten worden gedefinieerd?
- Zo ja zijn deze methodieken gebruikt in de casus 3B4 Sport?

5.2 Projectmanagement

5.2.1 Algemeen

Projectmanagement is geen doel op zich maar een hulpmiddel, een methodiek, om projecten hanteerbaar te maken. Juist omdat projecten generiek de volgende kenmerken hebben: eenmalig, eindig, (financieel)omvangrijk. Door het unieke karakter van een project zijn er extra risico's. Die probeert men met projectmanagement technieken zo veel mogelijk te beheersen. En hoe groter het project, hoe meer vooraf aan het papier moet worden toevertrouwd. Grote mislukkingen op het gebied van projectmanagement komen vaak in het nieuws. Meestal gaat het om grote budgettaire overschrijdingen en of functionele tekortkomingen. Enkele voorbeelden: invoering van de OV chipkaart (te laat: 2009 i.p.v. 1998 operationeel), invoering Elektronisch Patiënten Dossier (na 15 jaar afgeblazen. Ontwikkelkosten 300 miljoen Euro), het C2000 communicatiesysteem voor politie, brandweer en ambulancediensten (bleek na oplevering in 2006 op cruciale momenten te falen). Tegen deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat bij menigeen methodieken op het gebied van projectmanagement weinig vertrouwenwekkend overkomen. Echter, indien vooraf goed over zaken wordt nagedacht alsmede het nodige wordt gedefinieerd en vastgelegd, kan projectmanagement een krachtig hulpmiddel zijn om projecten te realiseren en resultaten te boeken. Nu willen we 3B4 Sport niet vergelijken met deze landelijke grootschalige projecten, maar ook voor gemeentelijke (ruimtelijke) projecten geldt dat een vorm van projectmanagement een zeer bruikbaar instrument is.

5.2.2 De Renkumse methodieken

Sinds 2003 hanteert de gemeente Renkum een draaiboek projecten, gedateerd juni 2003. In 2007 is Methodiek Projectmanagement RO vastgesteld. Aanleiding hiervoor is geweest het onderzoek naar het project Bredeschool Oosterbeek Laag (BOL). Dit onderzoek is door de Renkumse raad geïnitieerd nadat het project een forse en onverwachte budgettaire overschrijding liet zien. Dit nieuwe document is een aanscherping van het uit 2003 daterende document dat toen is ingetrokken.

De aanleiding en scope van de beide documenten verschillen. De versie van 2003 heeft een brede scope: projecten in opdracht van het college waarvoor management als opdrachtgever fungeert. Maar ook: een bundeling van activiteiten op een afdeling die door een afdelingshoofd als project wordt gekenmerkt en samengevoegd.

De scope van de 2007 versie is enger en richt zich op projecten in de ruimtelijke ontwikkeling. Zo staat op pagina 4 van dat document: "Toepassing daarvan moet, bij juiste hantering, de garantie bieden voor het maken van winst bij de aanpak van RO- projecten." Op termijn zou deze methodiek ook toepasbaar zijn op niet RO-projecten.

De vraag is nu of volgens deze door de raad van de gemeente Renkum vastgestelde methodieken 3B4 Sport als project wordt gezien.

Het draaiboek projecten (2003) stelt dat een project als 3d-project (draaiboek, dialoog, draagvlak) door het management aangewezen wordt als minimaal aan twee van de onderstaande kenmerken wordt voldaan:

- er ligt een complexe (integraal uit te voeren) opdracht;
- de opdracht is eindig;
- er zijn meerdere disciplines/partners bij betrokken;
- het is meestal financieel omvangrijk;
- het past niet binnen bestaande procedures/capaciteitsinzet;
- het gaat om een niet routinematige activiteit;
- het heeft een grote maatschappelijke impact of grote gevolgen voor de gemeentelijke organisatie.

Op basis van deze criteria voldoet 3B4 aan de kenmerken van een project.

De methodiek projectmanagement (2007) stelt de vraag: wanneer is er sprake van projectmanagement? De beantwoording in datzelfde document geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten:

1. er spelen projectwensen van een redelijk formaat;
2. taken zijn onbekend, eenmalig en van beperkte duur;
3. vooraf is onvoldoende zicht op gevolg en effect;
4. de mate van afhankelijkheid van verschillende disciplines om het doel te bereiken.

In de methodiek Projectmanagement RO-projecten zijn geen nadere details per criterium uitgewerkt. Ten aanzien van de opgesomde criteria, lijkt 'Ja, 3B4 is een project' als antwoord voor de hand te liggen:

- ad 1: Het gaat om sportvelden, sporthal, zwembad en cultureel centrum. Ieder deel afzonderlijk is al een project op zich waard en met elk afzonderlijk deel is al een substantieel bedrag gemoeid;
- ad 2: Het renoveren dan wel opnieuw bouwen van sporthal, zwembad en/of cultureel centrum plus de veranderingen aan de buitensportvelden komt binnen de gemeente Renkum zelden voor;
- ad 3: Ieder zal een beeld van de nieuwe situatie hebben. Stemmen deze beelden overeen? Waarbij één ding zeker is: de nieuwe situatie zal echt anders zijn dan de oude situatie;
- ad 4: Er zijn veel gebruikers en daarnaast zijn diverse disciplines noodzakelijk om de planvorming en uitvoering tot een goed einde te brengen: stedenbouw- en landschapsdeskundigen, bouwkundigen, verkeerskundigen, uitvoerders op allerlei gebied, exploitanten etc.

De conclusie die wordt getrokken is dat 3B4 Sport volgens de door de gemeente Renkum geldende methodieken voldoet aan de criteria van een project. Sinds juni 2003 zou 3B4 dus volgens het Draaiboek Projecten moeten worden ontwikkeld en vanaf 2007 conform de Methodiek Projectmanagement RO.

5.2.3 Projectmanagement in de praktijk

In deze korte beschouwing wordt op hoofdlijnen een beschouwing gegeven van "het managen van het project 3B4", op basis van hetgeen uit de documentatie is waargenomen. Projectmanagement bestaat uit minimaal vier basisaspecten, namelijk:

- Het definiëren van een doel. In de beide methodieken wordt dit 'opdracht genoemd';
- Het definiëren van een tijdspad;
- Het definiëren van taken en verantwoordelijkheden;
- Het vaststellen van middelen.

Tot 2004 gingen woningbouw en sport samen op in het project 3B4. In dat jaar is een gewijzigd globaal bestemmingsplan door de raad aangenomen. Daarmee is een 'knip' in het bestemmingsplan tussen woningbouw enerzijds en sport anderzijds tot stand gekomen. De bedoeling hiervan was dat in elk geval de woningbouw gerealiseerd kon worden. Omdat het in dit onderzoek gaat over 3B4 sport, zal met name naar projectmanagement vanaf dat moment worden gekeken.⁷

De projectplannen 3B4 Sport

In het dossier 3B4 is pas sprake van een projectstructuur voor sport vanaf juni 2008. Toen is een plan van aanpak vastgesteld waarin ook een projectstructuur is opgenomen met een projectgroep en een stuurgroep. Het betreffende plan van aanpak is op 28 mei 2008 aan het college aangeboden. Volgens de inleiding houdt dit plan van aanpak de afronding in van de initiatieffase en de start van de programmafase. Deze fase betreft een globale omschrijving van de benodigde accommodatie.

Doel van het projectplan (datum: 28 mei 2008: Plan van aanpak Sport & voorzieningen Renkum/Heelsum) is:

- Het nader ontwikkelen en uitwerken van scenario 2a uit het raadsvoorstel, rekening houdend met de aangenomen motie;
- Definitief raadsbesluit over ontwikkelscenario/kaderstelling door de raad.

Het resultaat zou moeten zijn, aldus het projectplan:

Een uitgewerkt advies waarin een globale omschrijving van de benodigde accommodatie. Het resultaat is een globaal functioneel en ruimtelijk programma van eisen met daarin advies over.... en dan volgen tien punten.

De eerste stuurgroepvergadering vindt echter pas in maart 2009 plaats. Vanaf dat moment zijn er op min of meer op regelmatige basis data van stuurgroepvergaderingen te achterhalen.

Het plan gaat uit van de volgende fasering:

- Initiatieffase
- Programmafase
- Ontwerpfase
- Procedurefase
- Realisatiefase
- Beheerfase.

Dat is overeenkomstig de fasering zoals gehanteerd in de methodiek Projectmanagement RO-projecten van 2007.

Opdrachtgeverschap, projectstructuur, planning en benodigde middelen (inzet menskracht en budget) zijn opgenomen in het plan. Waarbij de benodigde menskracht wel is aangegeven maar nog niet concreet is toegewezen.

---

⁷ *In een brief aan de leden van de (raads)klankbordgroep van 24 januari 2006 wordt een Plan van aanpak project 3B4 aangekondigd door het college ondertekend door burgemeester Bruinooge. Dit plan van aanpak betreft echter woningbouw. Dat blijkt uit het doel zoals genoemd in het plan van aanpak: 'Het realiseren van een woningbouwprogramma met 50% sociale woningbouw en 50% vrije sector. Daarbij wordt uitgegaan van het realiseren van maximaal 100 woningen in het totale exploitatiegebied.' In de aanbiedingsbrief wordt gesteld dat dit plan van aanpak is opgesteld conform het Draaiboek Projecten waarmee binnen de gemeente wordt gewerkt.*

Bijzonder is wat staat genoemd in het projectplan van 26-6-2014. Dit plan stelt betrekking te hebben op afronding fase 2 (Programmafase) en uitvoering fase 3 (Ontwerpfase). En dat, terwijl het projectplan uit 2008 beoogde om in januari 2009 besluitvorming in de raad te laten plaatsvinden over deze fase. Zes jaar later (dan beoogd) is het plan dus nog niet verder gekomen dan het afronden van de initiatieffase.

Wat opvalt in beide projectplannen (plan 2008 en plan 2014) is dat er geen totaaloverzicht van het project wordt gegeven. Beide projectplannen gaan uit van een focus op één, hoogstens anderhalve fase van een totaal project. Daarmee ontbreekt een groter kader van het uiteindelijke doel en resultaat én ontbreekt een beeld van het totale tijdspad waarbinnen gepoogd wordt het doel te realiseren.

In het plan van aanpak van 2008 valt op dat als resultaat wordt genoemd: een uitgewerkt advies. Een advies dat vervolgens ook weer ter hand moet worden genomen voor verdere uitwerking en daarmee zelf ook weer valt onder 'programma fase' (Methodiek Projectmanagement RO-projecten 2007 pagina 15). Concreet kan als voorbeeld worden genoemd een aanbeveling over de herontwikkeling van het cultureel centrum. Dat leidde mede tot een voorstel aan de raad (10-9-2009): "in te stemmen met een voorstel om een nieuw multifunctioneel cluster in gebied 3B4 sport te ontwikkelen waarbij sport, cultuur, onderwijsgerelateerde voorzieningen en overige aanvullende voorzieningen gezamenlijk één geheel vormen conform beschreven studiemodel."

Op zich logisch en niet ongebruikelijk om in een bepaalde fase een advies als resultaat te definiëren. Maar tegen de achtergrond van het ontbreken van een concreet einddoel/projectresultaat bij aanvang van het project en een bijbehorende beoogde planning, is sturen op het totaal onmogelijk geworden.

Tenslotte moet nog het projectplan van Coresta Group van 18 maart 2010 worden genoemd. Dit plan noemt wel de scope van het totale project: "Na afloop van het project beschikt de gemeente Renkum over een nieuw multifunctioneel cluster in het plangebied 3B4 sporthuisvesting, dat voldoet aan de specifieke eisen van de voorzieningen." Het plan van aanpak van Coresta stelt als doel – overigens passend binnen de kaders van de aan hen uitgegeven opdracht -: 'In dit Plan van Aanpak wordt aangegeven wat noodzakelijk is om een innovatieve PPS-aanbesteding uit te schrijven waarbij een MFC wordt gerealiseerd dat ruimte biedt aan verschillende gebruikers op het gebied van sport, recreatie en overige maatschappelijke functies.' Daarmee heeft ook dit plan slechts betrekking op een klein deel van het totale traject.

5.3 De raadsklankbordgroep

Naast bovenstaande verdient de raadsklankbordgroep ook nog enige aandacht. Op initiatief van de wethouder is in 2006 een raadsklankbordgroep samengesteld. Deze is op 14 november 2006 voor het eerst bijeen gekomen. De klankbordgroep heeft nadrukkelijk niet de rol gehad van een werkgroep. Ook heeft deze klankbordgroep niet de rol op zich genomen van vervanger van een commissie of de raad. De besluitvorming blijft verankerd in het formele besluitvormingsproces zoals vooraf ook duidelijk is afgesproken.

Uit de verslagen blijkt dat de klankbordgroep zich ook aan deze rol heeft gehouden. De bijeenkomsten zijn vooral informatie uitwisselend van aard geweest. Daarnaast heeft de klankbordgroep vooral vragen gesteld aan de wethouder. Vragen ter verduidelijking, verdieping en soms ook vanuit zorg. De constructie met de klankbordgroep heeft de wethouder de mogelijkheid geboden om raadsleden mee te nemen in het totale proces. Zo zijn met de klankbordgroep informatiesessies gehouden waarbij externe partijen de

raadsleden van informatie hebben kunnen voorzien bv. ten aanzien van Publiek Private Samenwerkingsverbanden.

5.4 Conclusies

- 3B4 voldoet aan de uitgangspunten voor een project (zoals benoemd in document 2003 en 2007), dus zou in die zin ook geleid moeten worden als een project. Vóór 2008 zijn de randvoorwaarden zoals een doel/opdracht, middelen, tijdsplan echter niet ingevuld geweest hetgeen noodzakelijk is om het als project te kunnen managen;
- In latere fases is gewerkt met diverse plannen van aanpak. Echter: al deze drie projectplannen hadden betrekking op een deel en niet op het geheel;
- Door het ontbreken in dit traject van een totaal beeld van het doel/resultaat, de aanpak om daar te komen en een globaal tijdsplan dat daarvoor nodig is, is sturen op het geheel niet mogelijk;
- De klankbordgroep heeft als klankbordgroep gefunctioneerd. Over nut en noodzaak is uit de documentatie geen conclusie te trekken. In het verslag van de Commissie Inwoners van 11 februari 2008 (pagina 8) wordt door de woordvoerder van GB het volgende hierover gesteld:
"Wat betreft het fenomeen "raadsklankbordgroep" het volgende: Daar was veel afwezigheid van één of twee grote fracties. Willen we nog wel klankbordgroepen? Dit is wellicht een vraag aan de Agendacommissie."

6. Inhuur externen

6.2 Algemeen

Op basis van tussentijds overleg met leden van de Rekeningcommissie, is een inventarisatie gemaakt van onderzoeken uitgevoerd door externen. Behoeftte aan inzicht in nut en noodzaak enerzijds en de kosten anderzijds liggen ten grondslag aan deze vraag.

Voor het project 3B4 sport zijn meerdere externe bureaus ingehuurd. De redenen hiervoor zijn divers. Deze gaan van behoefte aan een second opinion tot het leveren van expertise die niet binnen de eigen organisatie beschikbaar is. De meeste externe onderzoeken zijn gebruikt om kennis te verkrijgen die niet in de eigen organisatie beschikbaar is. Gebaseerd op de verworven kennis kan dan gericht worden besloten. Dat geldt bijvoorbeeld voor exploitatie opzet of inrichtingsvraagstukken (bijvoorbeeld het onderzoek door Convisie Procesmanagement). Dat geldt ook voor de onderzoeken die betrekking hebben op oriëntatie op locatiekeuze. Bij de eerste verstrekte opdracht in juni 2004 aan Marktplan Adviesgroep wist het college wat het voor ogen had: sport, inclusief zwembad, op locatie 3B4. De opdracht beoogde om informatie te verkrijgen over optimalisatie en synergie en informatie op het gebied van exploitatie en eigendomsverhoudingen.

De door de gemeente zelf uitgebrachte startnotitie 'Renkum Sport in Beeld' zorgde voor een andere denkriching. Deze notitie stelde dat het voor de sport vanuit een kwaliteitsoogpunt beter zou zijn om clustering op het sportpark Wilhelmina na te streven. Vanuit het oogpunt van financiën is echter handhaving van de sportactiviteiten op de locatie 3B4 nog steeds een optie zo wordt gesteld.

Het bureau Hopman&Andres krijgt de opdracht deze notitie 'Renkum: Sport in Beeld' te toetsen. Hun eindrapport onderschrijft de conclusie van de gemeentelijke nota. Deze bevestiging door een externe partij leidt tot diverse aanvullende opdrachten. Want wat betekent dit? Hoe zou dat er uit zien? Wat wel en wat niet ontwikkelen op het sportpark Wilhelmina? Overigens kwam in de commissievergadering van 11 september 2006 in grote lijnen naar voren dat een meerderheid op basis van genoemd rapport een haalbaarheidsstudie voor alleen de variant uitplaatsen van sport naar sportpark Wilhelmina te voorbarig vond.

Allereerst worden schetsontwerpen gevraagd voor Sportpark Wilhelmina. Arcadis krijgt de opdracht deze te maken. Het bureau Smitshoek Melles en Partners krijgt de opdracht om een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren. Dit onderzoek betreft de clustering van de sportfaciliteiten en, nog belangrijker, is het mogelijk en wenselijk om het cultureel centrum, de sporthal en het zwembad te verplaatsen naar sportpark Wilhelmina. Deze opdracht is mede tot stand gekomen door een opdracht die door de Commissie Inwoners in september 2006 aan het college is verwoord: "Onderzoek de mogelijkheden van clustering op het Wilhelminasportpark afgezet tegen de mogelijkheden in 3B4 waarbij ook gekeken wordt naar de clustering van binnen- en buitensport."

In juli 2007 verschijnt het eerste concept van Smitshoek Melles en Partners, en in december van datzelfde jaar verschijnt de eindversie van het haalbaarheidsrapport over de clustering op het Wilheminasportpak. De samenvattende conclusies zijn:

- De kwaliteit van sport is op de meest efficiënte wijze te realiseren door clustering van faciliteiten op één locatie;
- Als alternatief kan worden gedacht aan een scheiding nat/droog';
- Handhaving van de huidige situatie lijkt om zuiver financiële redenen nog een reële optie.

Een vervolg is dat eind december 2007 het college aan Hopman & Andres de opdracht geeft om een quickscan inrichtingsplan voor het sportpark te maken. Deze laatste opdracht blijkt achteraf op een enigszins vreemd moment te zijn verstrekt. In de vergadering van de Commissie Inwoners van 11 februari 2008 geven de fracties aan een grote voorstander te zijn van variant 2a voor 3B4: sloop huidige Rijnkom, uitbreiding zwembad Aquarijn met een 25 meter bad en naast Aquarijn bouwen van een nieuwe sporthal. Eventueel ontstaat er zo ruimte voor woningbouw. Dit alles dus op de locatie 3B4. Op basis van dit signaal in de Commissievergadering past de wethouder zijn aanvankelijke voorstel in deze richting aan. Op 27 februari 2008 wordt overeenkomstig deze aanpassing het voorstel in de raad aangenomen. Verplaatsing naar het Wilhelminasportpark is hiermee van de baan en de opdracht aan Hopman & Andres is achterhaald.

Het besluit in de raad is door een aantal argumenten ingegeven:

- Volgens politieke partijen is er te weinig maatschappelijk draagvlak om sport weg te halen uit Renkum en te verplaatsen naar sportpark Wilhelmina;
- De sportclubs zijn verdeeld: TV Bakkershaag is altijd tegen verplaatsing geweest en voor twee van de zeven verenigingen die hebben meegewerkt is clustering in Heelsum niet de eerste optie;
- De kosten van uitplaatsing: Daarvoor is (extra) woningbouw noodzakelijk wat ten koste gaat van groene ruimte. Zo ontstaat er 'verstening' in het gebied 3B4 maar ook op het sportpark Wilhelmina;
- Uitplaatsing wordt gezien als slecht voor cultuur.

Een overzicht van opdrachten aan externen volgt onderstaand en is gebaseerd op opdrachtbevestigingen en andere officiële documenten.

NB: Er is niet in de boekhouding van de gemeente gekeken. De uiteindelijke bedragen kunnen dus afwijken.

Datum	Wie	Inhoud	Bedrag
6-2004	Marktplan Adviesgroep	Optimalisatie sportlocatie Rijnkom/Aquarijn	?
11-2004	Marktplan Adviesgroep	Aanvullende werkzaamheden quickscan sportlocatie Rijnkom/Aquarijn	€6750,- (max €7750,-)
7-2006	Hopman&Andres consultants	Toetsen startnotitie Sport in beeld	€6800,-
8-2006	Arcadis	Vervaardigen 2 schetsontwerpen sportpark Wilhelmina.	€1850,-
2-2007	Smitshoek Melles & Partners	Haalbaarheidsonderzoek clustering sportfaciliteiten te Renkum.	€ 40.000,- (Max)
12-2007	Hopman & Andres consultants	Quickscan inrichtingsplan voor Sportpark Wilhelmina	€8925,- (max)
9-2008	Convisie Procesmanagement	Opstellen programma van eisen, vlekkenplan, massastudie, stichtingskostenindicatie	€16.390,-
10-2008	BNG Consultancy Mede naar aanleiding van vragen van de raad 27-2-2008	Uitvoeren PPC methode om bestuurlijke afweging te maken voor PPS varianten	€16.320,-
10-2008	Buro Plan Plus	Gevraagd handreiking herontwikkeling vanuit oogpunt	?

		milieuzonering (n.a.v. advies Convisie)	
4-2009	Hospitality Consultants	Beheer scenario's exploitatie	€18.854,-
2-2010	Coresta Group	Plan van aanpak PPS aanbesteding	?
6-2010	Advocaten CMS Derks Star Busmann	Specifiek hier advies gevraagd over Optisport.	?
9-2010	Advocaten CMS Derks Star Busmann	Specifiek hier advies gevraagd over Optisport. In het traject is het kantoor diverse malen om advies gevraagd. In de documenten zijn geen bedragen opgenomen.	?
6-2011	Coresta Group	Opdracht uitvoeren Efficiëntieslag	€17.000,-
7-2011	BBN adviseurs	Voeren divers overleg	€4.200,- +5%= 210
7-2011	Mark Bennebroek	Check grootte zwembad i.r.t. functies en programmering	€4.900,-
11-2011	Coresta Group	Vervaardigen vlekkenplan	€14.400,-
12-2011	BBN adviseurs	Advies aanbestedingsvorm	€5.880,-
12-2011	Mark Bennebroek	Beknopt second opinion indicatieve exploitatiebegroting zwembad	€1.600,-
11-2012	ICS adviseurs (o.a. Martijn Ahlers)	Uitwerken aangenomen amendement betreffende beheer- en exploitatieopzet zoals aangenomen in raadsvergadering 27-6-2012	€14.000,-
6-2013	ICS Adviseurs	Ondersteuning ambtelijk projectleider	€11.700,- €13.500,- €2.850,-
3-2014	M. Ahlers	Diverse werkzaamheden tijdelijke inhuur voor ontwerpfase tm uitvoeringsfase (planning april 2015). 8 uur p.w á €90,- Daarnaast tot juli 2014 voor 4 uur per week voor nieuwbouw scholen	?
1-4-2014	HEMM	Begeleiding Europese Architectenselectie	€4.500,-
8-2014	Overeenkomst Architect (ontwerpteam)	Ontwerpdiensten. Architect: €339.000,- + adviseur installaties €128.000,- + adviseur constructies €58.000,- + adviseur bouwfysica en akoestiek €27.700,-	€553.500,-
11-2014	Stichting Stimuland	Ondersteuning opstartfase en vormgeven beheerorganisatie.	€13.300,-
			€772.529,-

6.2 Conclusie

- Om keuzes te kunnen maken is informatie nodig. Daarvoor is soms externe expertise nodig. Om te concluderen of het bedrag dat in het geval van 3B4 is gemoeid met de inhuur van externen hoog of laag is, zou een onderscheid gemaakt moeten worden tussen kosten die je moet maken bij een dergelijk project en kosten die je hebt gemaakt om twijfels weg te nemen of alternatieven in de afweging mee te nemen. Onder kosten die nu eenmaal horen bij een dergelijk project vallen bijvoorbeeld de kosten van wettelijk verplicht onderzoek, de overeenkomst met de architect en dergelijke. Nominaal gaat het wat betreft de externe inhuur bij 3B4 in totaal om een bedrag van €75.000,- dat door de Rekenkamercommissie kon worden achterhaald.⁸
- Er is geld uitgegeven aan onderzoeken die later minder relevant zijn gebleken. Bijvoorbeeld onderzoeken gerelateerd aan de realisatie van de bundeling van sport op het Wilhelminasportpark. Ook een onderzoek gericht op PPS varianten dat later door marktomstandigheden in een ander perspectief is komen te staan, kan hiertoe worden gerekend.
- Om te zeggen dat deze onderzoeken beter niet uitgevoerd hadden kunnen worden, is te kort door de bocht. Ze hebben op het moment hun waarde gehad in het besluitvormingsproces.
- Het vermijden van dit soort kosten is bijna niet mogelijk. Wel kun je de vraag stellen of een helder kader, bijvoorbeeld een startnotitie Sport in beeld, niet had moeten worden opgesteld om het project meteen meer richting te geven? En meer relevant in dit kader: had een dergelijke startnotitie vervolgens niet door een externe partij moeten worden getoetst?

---

⁸ Zoals eerder aangegeven zijn de bedragen in de tabel niet compleet. De bedragen komen uit opdrachtbevestigingen en andere officiële documenten en zijn niet gebaseerd op de boekhouding van de gemeente.

Geraadpleegde literatuur

NB: In het kader van dit onderzoek zijn zeer veel documenten geraadpleegd. Bij enkele documenten zoals ook hieronder vermeld (bv Voorstellen aan de raad) waren bijlagen gevoegd. Deze bijlagen zijn vaak niet apart opgenomen in onderstaande opsomming. Verder is de opsomming niet uitputtend: de meest relevante documenten zijn opgenomen.

Literatuur, rapporten en webpagina's

1. Hogerwerf, A. (1998a), 'Beleid, processen en effecten', 17-35 in Hogerwerf, A., Herweijer, M. (eds.), Overheidsbeleid. Een inleiding in de beleidswetenschap, Alphen aan den Rijn: Samsom, 402 p.
2. Bestemmingsplan 3b/4; februari 2004.
3. Multifunctioneel Centrum Binnenhof; onderwijs en welzijn onder één dak in Zuider Amstel. Rapport Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam; oktober 2007).
4. Onderzoek naar het verloop van het project Bredeschool Oosterbeek Laag; raadsenquête 2008.
5. Alternatieven quickscan inrichtingsplan Sportpark Wilhelmina (verslag sportverenigingen Renkum); Hopman*Andres Consultants BV, Hoevelaken, 7 februari 2008.
6. Quickscan inrichtingsplan Sportpark Wilhelmina Plus (eindrapportage); Hopman*Andres Consultants BV, Hoevelaken, 7 februari 2008.
7. Beheermodellen MFC 3b4, Hospitality Consultants; 25 augustus 2009.
8. Ontwikkelplan MFC 3N4, OLCO advies & management; 4 september 2009.
9. Aanbestedingsadvies en opzet Projectkader, MFC 3b4; Rapport ICS adviseurs: 7 mei 2012.
10. Voorstel invulling beheer en exploitatie Multifunctioneel centrum 3b4; Rapport ICS adviseurs; 1 februari 2013.
11. Terreininrichting MFC 3B4, Buro Poelmans Reesing Landschapsarchitectuur, 23 september 2015.
12. www.kulturhusoudehaske.nl.

Verslagen Raadsvergadering

1. Notulen van de vergadering van de raad der gemeente Renkum, 29 maart 2000 (voortgang planontwikkeling 3B4).
2. Raadsvergadering gemeente Renkum 29 oktober 2002 (Randvoorwaarden 3B4; boodschappenlijst Masterplan 3B4).

3. Verslag raadsvergadering gemeente Renkum, 15 mei 2003 (aankoop Rijnkom).
4. Besluitenlijst Raadsvergadering 28 september 2005 (vaststelling bestemmingsplan 3B4).
5. Besluitenlijst Raadsvergadering 25 januari 2006.
6. Besluitenlijst Raadsvergadering 27 februari 2008.
7. Besluitenlijst Raadsvergadering 7 november 2007 (vertrekkende ontwikkeling Wilhelmina sportpark in de Begroting 2008).
8. Besluitenlijst raadsvergadering 28 januari 2009.
9. Besluitenlijst Raadsvergadering 27 juni 2012.

Verslagen Raadscommissies

1. Concept besluitenlijst Commissie Inwoners 12 december 2005.
2. Concept besluitenlijst Commissie Leefomgeving 10 januari 2006.
3. Concept verslaglegging Commissie Inwoners 11 februari 2008.
4. Concept verslaglegging Commissie Inwoners 12 januari 2009.
5. Verslaglegging besloten Commissie Inwoners 12 oktober 2009.
6. Verslaglegging Commissie Inwoners 11 juni 2012.

Voorstellen aan de raad en raadsbrieven

1. Voorstel planontwikkeling 3b4. Raad dd 29 maart 2000. Steller: A.H.P. de Rijk.
2. Voorstel tot het nemen van een voorbereidingsbesluit voor het plangebied 3B4. Raad dd 29 oktober 2002. verantwoordelijke afdeling: Ruimtelijke Ontwikkeling en Milieu.
3. Voorstel aan raad: aankopen complex de "Rijnkom". Raad dd 15 mei 2003. Verantwoordelijke afdeling: Financiën.
4. Raadsbesluit: (gewijzigde) vaststelling van het bestemmingsplan "3b4 2003". dd 12 oktober 2005.
5. Voorstel aan raad: Sportvoorzieningen Renkum/Heelsum Wilhelmina Sportpark / 3B4. Raad dd 27-9-2006. Verantwoordelijke afdeling: Welzijn.
6. Voorstel aan raad: Samenwerkingsovereenkomst 3B4. Raad dd 25 januari 2006. Afdeling ROM. (Samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente Renkum en Giesbers Groep BV).
7. Voorstel aan raad: clustering sportfaciliteiten R/H. Raad dd 27 februari 2008). Afdeling Welzijn.

8. Voorstel aan raad: Project 3b4 sport (raad dd 28 januari 2009). Afdeling WW&I. (voorstel: kiezen voor variant nieuwbouw en Publiek Private Samenwerking).
9. Voorstel aan raad: MFC 3b4 dd 10 september 2009 (raad dd 28 oktober 2009). Stellers: R. Janssen en R. Kluin (Instemmen met voorstel een nieuw multifunctioneel cluster in gebied 3b4 te ontwikkelen en realisatie via PPS-aanbesteding te laten plaatsvinden).
10. Voorstel aan raad: MFC 3b4 dd 7 mei 2012 (raad dd 27 juni 2012). Steller: R. Janssen (engineering & build aanbestedingsvorm).
11. Voorstel aan raad: MFC 3b4 dd 1 februari 2013 (raad dd 27 maart 2013). Steller: R. Janssen. (Beheervormen. Inclusief: Raadsbrief MFC 3b4, R. Janssen, 20 maart 2013).
12. Raadsbrief MFC 3b4, 20 augustus 2013. Inhoud:toelichting besluit om het voorstel MFC 3b4 niet ter besluitvorming aan de raad voor te leggen.
13. Voorstel aan raad: definitief instemmen met de realisatie van het MFC 3b4. Raad dd 29 januari 2014. Stellers: R. Jansen en R. van Lit.
14. Voorstel aan raad: motie beheer & toezicht. Raad dd 25 november 2015. Steller: R. Jansen (inclusief: Advies uitgewerkt beheermodel MFC 3b4 dd 5 oktober 2015).

Collegeakkoorden

1. 1998-2002.
2. 2002-2006.
3. 2004-2006.
4. 2006-2010.
5. 2010-2014.
6. 2014-2018.

Kadernota's en MJB

1. Meerjarenbeleidsplan 2003-2006 gedateerd 5-6-2003.
2. Meerjarenbeleidsplan 2003-2006, versie 2005 gedateerd juli 2004.
3. Meerjarenbeleidsplan versie 2006.
4. Kadernota 2006-2009.
5. Meerjarenbeleidsplan 2006-2010.
6. Kadernota 2008-2012.

7. Meerjarenbeleidsplan 2009-2012.
8. Meerjarenbeleidsplan 2010-2014.
9. Meerjarenbeleidsplan 2011-2015.
10. Meerjarenbeleidsplan 2012-2016.
11. Meerjarenbeleidsplan 2013-2017.
12. Meerjarenbeleidsplan 2014-2018.

Project gerelateerd

1. Draaiboek Projecten, Gemeente renkum; juni 2003.
2. Plan van aanpak project 3B/4. Van college aan leden klankbordgroep. Datum: 24 januari 2006.
3. Methodiek Projectmanagement RO-projecten ; Gemeente renkum afdeling ROM, 9 februari 2007.
4. Plan van aanpak 3b4 sport. Steller: R. Jansen. Voorstel aan college. Datum: 15 mei 2008.
5. Plan van aanpak 3b4. Gericht op uitschrijven innovatieve PPS-aanbesteding. Coresta Group. 18 maart 2010.
6. Projectplan MFC 3b4. Uitwerking ontwerpfase. Opdrachtnemer: R. Jansen. Opdrachtgever: P.G. Spitteler. Datum: 26-06-2014.
7. Methodiek Projectmanagement RO-projecten 2012, Gemeente Renkum Team ROM, 17 juli 2012.

Bijlage 1: Detaillering procesgang 3B4

Een belangrijk deel van het gebied 3B4 is al sinds 1965 aangewezen als woongebied. Door diverse oorzaken heeft de planvorming en uitvoering daarvan lang geduurd. Hoewel de focus van het onderzoek ligt op sport, is de procesgang niet geheel los te zien van woningbouw. Het inzoomen op het proces voor wat betreft dit onderzoek begint omstreeks 1997.

In 1997 is in opdracht van Bemog Projectontwikkeling een stedenbouwkundig concept voor woningbouw en referentiebeelden voor de inrichting van de openbare ruimte opgesteld. Dit concept riep veel bezwaren op bij bewoners (uit Bestemmingsplan 3B4 2003, toelichting). In het voorstel van 29 maart 2000 (voorstel van college over planontwikkeling 3B4) wordt zelfs gesteld dat de plannen geleid hebben tot maatschappelijke weerstand.

In januari 1999 heeft de gemeente SBH architecten en adviseurs uit Arnhem en Marcelis Wolak landschapsarchitectuur uit Oosterbeek ingehuurd. Deze adviseurs hebben een plan van aanpak opgesteld om te komen tot een masterplan voor het gebied. Dat concept is in september 1999 gepresenteerd. De wijze waarop bebouwing en inrichting van het gebied moeten plaatsvinden is nog volop in discussie. In het bijzonder spreekt daarbij de vrees voor een te stedelijke invulling. Daarnaast zijn nog andere elementen die een nadere uitwerking en onderzoek behoeven. Daarbij gaat het om de relatie tussen de aanwezige sociale-culturele- en sportvoorzieningen in relatie tot de geplande woonfunctie en het lopende haalbaarheidsonderzoek multifunctioneel centrum.

Voorgesteld wordt over te gaan tot nader onderzoek en uitwerking van het plan voor het gebied. Het voorstel is op 29 maart 2000 aangenomen door de raad.

Op 29-10-2002 wordt een raadsbesluit genomen om het bestemmingsplan voor het gebied voor te bereiden. De lijst met randvoorwaarden (de zogenaamde boodschappenlijst Masterplan 3B4 wordt eveneens vastgesteld.

Op (15-5-2003) werd door de gemeente Renkum de Rijnkom aangekocht. Volgens de wethouder in 2003 gaan bij faillissement All In bv en Rijnkom bv failliet. De Wells Group gaat niet failliet (is eigenaar van zowel All In bv als Rijnkom bv) en wordt dan onvermijdelijk eigenaar van het pand en de erfpacht. Deze zienswijze van de wethouder is in de raadsvergadering niet bestreden. Door de aanschaf van de Rijnkom kan de gemeente:

- regie voeren ten aanzien van de ontwikkelingen van 3B4;
- grip houden op de exploitatie;
- verenigingen blijvend gebruik laten maken van de accommodatie.

Een ingrijpend besluit waar meer dan 2 miljoen Euro mee is gemoeid (2.2 miljoen + 4% KK).

Na het zomerreces in 2003 komt men tot de ontdekking dat het voorbereidingsbesluit rond 3B4 op 15 oktober 2003 afliep. Dat betekent dat er dan geen bescherming meer op het gebied zit. Er is besloten om zo snel mogelijk het bestemmingsplan op te stellen en door de raad te laten accorderen. Dat is gebeurd op 31-3-2004: (gewijzigde) vaststelling van het bestemmingsplan 3B4 2003. Wijzigingen t.o.v. het plan dat van 3-11-2003 tm. 1-12-2003 ter inzage heeft gelegen zijn: het opnemen van een specifieke bestemming 'bijzondere doeleinden multifunctioneel' voor het sport- en sociaal cultureel centrum 'De Rijnkom', het zwembad Aquarijn, de tennisvelden met clubgebouw c.a. van tennisvereniging Bakkershaag en voor het clubgebouw van de Renkumse zwem- en polo club RZC zodat de rechtszekerheid voor deze voorzieningen wordt vergroot.

NB. In het document 'clustering sportfaciliteiten Renkum/Heelsum van 27 feb 2008 wordt op pagina 3 gesteld dat in maart 2004 het geamendeerde bestemmingsplan 3B4 in de raad is aangenomen.

Hiermee is de 'knip' in het bestemmingsplan een feit: de ontwikkeling van woningbouw is losgekoppeld van het sportdeel en vanaf dat moment kon het sportdeel apart worden ontwikkeld.

25-6-2004

Ambtelijke nota 3B4 sportvoorzieningen.

Nota en rapport Marktplan adviesgroep aangeboden aan college.

Inhoud:

Plangebied 3B4 bevatte in eerste instantie tevens de sportlocaties. Ten behoeve van het realiseren van het bestemmingsplan en de grondexploitatie is er voor gekozen om de sportlocaties incl. hindercirkels buiten het globale bestemmingsplan te houden. Dit impliceert dat voor het gebied sport de oorspronkelijke bestemming blijft gelden.

Marktplan Adviesgroep heeft onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente. Hierin drielat varianten beschreven:

- Variant 1: alles onder één dak (renovatie variant), incl. verplaatsing fitness Sjabbens naar de Rijnkom;
- Variant 1B: Alles onder één dak (renovatie variant), excl. verplaatsing fitness Sjabbens naar de Rijnkom;
- Variant 2: alle voorzieningen uitplaatsen, afstoten tennishal en woningbouw;
- Variant 3: alles onder één dak (sloop- en nieuwbouwvariant excl. tennishal).

In de nota wordt het voorstel gedaan om bij verder onderzoek ook andere sociaal maatschappelijke voorzieningen te betrekken. Genoemd worden o.a.: jeugdsportbuurtwerk, duivensportvereniging, zwem en polovereniging RZC, Jeugdcentrum lijn 50, diverse kinderopvang.

Ook wordt voorgesteld ontwikkelingen en eventuele ruimtelijke behoeftes van de sociaal-maatschappelijke functies in beeld te brengen.

Op 2 november 2004 wordt een aanvullende offerte van Marktplan ontvangen om het rapport aan te vullen met:

- analyse en risico's voor:
  - beheer en exploitatie
  - eigendomssituatie;
- opstellen benchmark voor genoemde hoofdfuncties en een analyse per functie waar in de situatie van Renkum een optimalisatie kan worden gemaakt;
- opstellen financieel eindresultaat, advies en stappenplan.

Gedateerd **16-02-2005** wederom nota 3B4 Sportvoorzieningen gericht aan college. De nota is afkomstig van de ambtelijke organisatie (R. Jansen/R. van Lit).

In deze nota wordt gesteld dat de eerste nota in september 2004 is aangepast. Dat dit in concept aan het college is aangeboden maar nooit is vastgesteld. Hierbij opnieuw het voorstel om vast te stellen (door college).

In deze nota wordt ook als mogelijkheid genoemd om sport en cultuur te splitsen. Verder worden de mogelijke locaties waar naar wordt gekeken uitgebreid zoals sportpark Wilhelmina, Bennekomseweg, Groeneweg, Europaplein, Kerkstraat (café v.d. Born), Parkhotel Doorwerth, Bram Streeflandweg, huidige gebied sport 3B4, gebied jongerencentrum 'lijn 50'.

Ook zijn in deze nota de voorbeelden van sociaal maatschappelijke voorzieningen uitgebreid: met peuterspeelzaal, Bibliotheek, Stichting Welzijn De Bries.

Op **10 mei 2005** wordt in de Commissie Leefomgeving door wethouder Ravenstein gemeld dat het goedkeuringsbesluit van de provincie voor het bestemmingsplan 3B4 is vernietigd door de Raad van State. Het bestemmingsplan heeft een dag te kort ter inzage gelegen omdat de laatste dag hiervan op een zondag viel hetgeen niet is toegestaan volgens de wet. Er is besloten om het bestemmingsplan direct en ongewijzigd opnieuw ter inzage te leggen. Op **12-10-2005** is het voorstel tot het gewijzigd vaststellen van het globale bestemmingsplan 3B4 2003 aangenomen.

13-05-2005. Nota sportvoorzieningen binnen 3B4. Nota van ambtenaren aan college.

In deze nota is gesteld dat het rapport van Marktplan Adviesgroep op 9 mei jl aan de Raad ter kennisname is aangeboden.

In de nota wordt gesteld: 'Uitgaande van het standpunt van het college, om de sportvoorzieningen te handhaven in het huidige gebied, zijn de volgende varianten mogelijk:

1. alleen huidige sportvoorzieningen: renovatie van de huidige sportvoorzieningen;
2. multifunctioneel voorzieningencentrum (clustering van verschillende maatschappelijke voorzieningen waaronder huidige sportvoorzieningen);
3. multifunctioneel voorzieningencentrum incl. brede school.

In de nota wordt voorgesteld verder onderzoek te doen naar een multifunctioneel voorzieningencentrum (incl. huidige sportvoorzieningen) waarbij eigendom en exploitatie bij gemeente c.q. beheersstichting ligt.

In de raadsvergadering van **28 september 2005** stond het vaststellen van het bestemmingsplan 3B4 2003 geagendeerd. Tijdens de vergadering is de behandeling van het voorstel geschorst tot **12 oktober 2005**. De reden is het niet verzenden van aanvullingen (welke het gevolg waren van de toen nog lopende onderhandelingen met hoveniersbedrijf Van den Berg) op het raadsvoorstel van 13 juli 2005 aan de raad. Daardoor was de raad niet tijdig in het bezit van het juiste raadsvoorstel.

Op **21 oktober 2005** komt de initiatiefgroep 3B4 Sport voor het eerst bijeen op initiatief van Gemeente belangen.

5-12-2005

Notitie Renkum 'sport in beeld' (sport&voorzieningen Renkum/Heelsum)
Van college aan raad (commissie Inwoners). Gevraagd richting aan te geven voor vervolgonderzoek.

In nota 4 varianten:

1. handhaven (onderdelen) huidige sportvoorzieningen in plangebied 3B4;
2. Renovatie/herstructurering van (onderdelen) van de huidige sportvoorzieningen plangebied 3B4;
3. Slopen en nieuwbouw (van onderdelen) op de huidige locatie van de sportvoorzieningen in plangebied 3B4;
4. Slopen en nieuwbouw op alternatieve locatie van (onderdelen) van de huidige sportvoorzieningen in plangebied 3B4.

Dit gecombineerd met 3 mogelijke locaties:

- Sportpark Wilhelmina: biedt beste mogelijkheden;
- Bram Streeflandweg: mogelijk alleen sporthal;
- Bennekomseweg Noord: valt af.

Op **12 december 2005** wordt in de Commissie Inwoners een presentatie over 3B4 sport gegeven. In het kader van het burger spreekrecht voert de heer Van het Hoog namens

tennisvereniging Bakkershaag het woord. Hij stelt o.a. dat Bakkershaag 2 jaar eerder al 300 handtekeningen heeft opgehaald en ingeleverd tegen een voorgenomen verplaatsing naar het Wilhelminasportpark.

Op 25 januari 2006 wordt door de raad ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst met ESG. De samenwerkingsovereenkomst gaat over woningbouw. Expliciet staat in de samenwerkingsovereenkomst vermeld: indien en zodra binnen het gebied sport een herontwikkeling plaatsvindt c.q. netto/bruto uitgeefbare grond beschikbaar komt, de gemeente enerzijds en Giesbers tezamen met ESG anderzijds in de lijn van deze overeenkomst terzake nadere afspraken zullen maken waaronder mogelijk de ontwikkeling van een multifunctioneel centrum en woningbouw.

21-02-2006

Nota aan college.

Inhoud: voorstel plan van aanpak + beschikbaar stellen voorbereidingsbudget van 25.000.

Gesteld wordt dat op 12 december 2005 de notitie 'Renkum sport in beeld' is gepresenteerd. Binnen de raad is geen voorkeur uitgesproken of aangegeven voor een bepaalde variant. Het college wil daarom de komende periode 2 varianten op haalbaarheid verder onderzoeken:

- (gedeeltelijke) sloop en (gedeeltelijke) nieuwbouw huidige situatie;
- sloop huidige sportvoorzieningen in plangebied 3B4 en nieuwbouw op Wilhelmina sportpark.

Er bestaat in de raad verdeeldheid over het al of niet uitplaatsen van de sportvoorzieningen in het plangebied 3B4.

12-4-2006

Aangepast B&W voorstel plan van aanpak sport en voorzieningen Renkum / Heelsum

Inhoud:

- beschikbaar stellen voorbereidingsbudget van 25.000;
- plan van aanpak keuze ontwikkeling sport.

6-7-2006

Oprachtverstrekking Hopman & Andres consultants toetsen startnotitie Sport in Beeld. Resultaat van de opdracht moet zijn: een beoordeling waarin wordt aangegeven op welke aspecten het bureau de gemeentelijke visie al dan niet onderschrijft ten aanzien van onder andere de beoogde locatie, voorzieningenconfiguratie en financiële onderbouwing. Voor zover van toepassing wordt de visie nader onderbouwd aan de hand van branchegebonden trends, ontwikkelingen alsmede specifieke ervaringsgegevens uit de adviespraktijk.

O.a. richtinggevende aanbevelingen voor de uitwerking van de visie naar een haalbaarheidsonderzoek.

5-8-2006

tbv. Raad 27-9-2006 (Commissie Inwoners 11 september 2006)

Voorstel (portefeuillehouder N. Peek)

- Kennis te nemen van de startnotitie 'Renkum Sport in beeld' dd december 2005;
- Kennis te nemen van de rapportage 'Quickscan - haalbaarheid visie en financiële onderbouwing startnotitie Renkum Sport in beeld';
- Instemmen met de ontwikkelingsrichting uitplaatsen sportvoorzieningen 3B4 naar sportpark Wilhelmina;

- Instemmen met opgenomen stappenplan.

7-8-2006

Eindrapport Hopman 7 Andres consultants

De aanbeveling uit de notitie 'Sport in Beeld' om een nader haalbaarheidsonderzoek te verrichten naar uitplaatsing van de sport naar de locatie Wilhelminasportpark wordt op basis van de voorliggende onderzoeksrapportage onderschreven.

11-9-2006

Vergadering Commissie Inwoners

Opdrachtformulering voor het college:

Onderzoek de mogelijkheden van clustering op het Wilhelminasportpark, afgezet tegen de mogelijkheden in 3B4, waarbij ook gekeken wordt naar de clustering van binnen- en buitensport.

Tevens zal een raadsklankbordgroep worden geformeerd.

18-01-2007

Opdracht/Offerte Smitshoek, Melles & Partners(SMP) betreffende onderzoek haalbaarheid van clustering van portfaciliteiten. Meer in het bijzonder zal bepaald moeten worden in hoeverre het mogelijk en wenselijk is het cultureel centrum, de sporthal en het zwembad te verplaatsen naar sportpark Wilhelmina.

2-8-2007

Toezending eerste concept SMP.

Conclusie: Kwaliteit van sport op de meest efficiënte wijze te realiseren door clustering van faciliteiten op één locatie.

Als alternatief kan worden gedacht aan scheiding nat/droog.

Handhaving huidige situatie lijkt om zuiver financiële redenen nog een reële optie.

20-12-2007

Toezending eindversie clustering sport in Renkum/Heelsum (rapport SMP).

24-12-2007

Opdrachtverstrekking aan Hopman&Andres consultants voor het opstellen van een quickscan inrichtingsplan sportpark Wilhelmina.

18-1-2008

Van college N. Peek tbv. van Raad 27-2-2008.

Voorstel:

- Kennisnemen van het rapport clustering sport Renkum/Heelsum (haalbaarheidsonderzoek clustering sportfaciliteiten in de kern Renkum/Heelsum);
- Kiezen voor optie 2a uit het voorstel en deze optie nader uitwerken. (scenario 2a: Nieuwbouw/gedeeltelijke clustering op 3B4: Rijnkom gesloopt, bij Aquarijn een 25 m. bad en naast Aquarijn een nieuwe multifunctionele sporthal, ook geschikt voor culturele activiteiten).

Nota clustering sportfaciliteiten Renkum/Heelsum.

Op pagina 3 van deze nota wordt gesteld dat in dec 2005 in de Commissie Inwoners de portefeuillehouder de raad heeft geïnformeerd over het uitplaatsen van sport naar sportpark Wilhelmina. De visie op sport heeft hierbij centraal gestaan. De commissie adviseerde naar

aanleiding van deze presentatie het presidium te laten bepalen hoe nu verder diende te worden gegaan met de agendering van dit onderwerp.

Het presidium heeft op 19 dec 2005 besloten het college te verzoeken om de raad in eerste instantie ter oriënterende bespreking de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek naar twee varianten voor te leggen en de besluitvorming pas te laten plaatsvinden na de verkiezingen van maart 2006. In het coalitieakkoord is vervolgens opgenomen een haalbaarheidsstudie uit te laten voeren naar de concentratie van sportvoorzieningen op het sportpark Wilhelmina vergeleken met de mogelijke nieuwbouw (inclusief 25 meterbad) op locatie 3B4. De financiële consequenties worden in beeld gebracht.

In de quickscan wordt de aanbeveling gedaan om te besluiten voor verdere planontwikkeling van één cluster van binnen-buitensportvoorzieningen op sportpark Wilhelmina in plaats van een nieuw cluster binnensportvoorzieningen op 3B4. Dit rapport is besproken in de commissievergadering van 11 september 2006.

In deze vergadering werd het uitvoeren van alleen haalbaarheidsstudie naar uitplaatsen naar sportpark Wilhelmina te voorbarig gevonden.

Rapport zou jan 2008 moeten worden besproken in de raad. Uitstel is verleend tot feb 2008.

Verder wordt in dit document gesproken over het ondertekenen door de sportverenigingen (excl. Bakkershaag) van een intentieverklaring de zgn. Alliantie Wilhelmina Sportpark Plus, augustus 2006. Daarmee wordt door hen aangegeven de visie en de ontwikkelingsrichting te ondersteunen.

Raadsvergadering **27-2-2008**. In deze vergadering wordt gekozen voor het nader uitwerken van variant 2a. Dit n.a.v. een motie van de PvdA waarin o.a.: nieuwbouw 25 meterbad, herontwikkeling van het cultureel centrum, behoud van de tennishal op commerciële basis en realisatie 2 kunstgrasvelden voor korfbal.

Dit uitgewerkte plan uiterlijk 1 januari 2009 voor te leggen aan de raad.

3-10-2008

Oprachtverstrekking aan BNG Consultancy Service voor het uitvoeren van de PPC methodiek om daarmee een bestuurlijke afweging te maken ten aanzien van PPS contractvarianten voor de realisatie van de (sport)voorzieningen te Renkum.

11-9-2008

Oprachtverstrekking aan Convisie procesmanagement bv voor het opstellen van een programma van eisen, een vlekkenplan, een massastudie en een stichtingskostenindicatie voor de diverse huisvestingsvarianten. referentie: 3B4sport: opstellen PvE/vlekkenplan.

10-12-2008

Van college N. Peek tbv Raad 28 jan 2009

Voorstellen:

1. Kiezen voor variant 'nieuwbouw' met volgende uitgangspunten:
  - inzetten op 1 sporthal en 1 gymzaal voor al het bewegingsonderwijs en binnensportverenigingen in Renkum/Heelsum;
  - hanteren planningsnorm kunstgrasvelden korfbal (1 kunstgrasveld);
  - culturele voorzieningen meenemen in verdere uitwerking 3B4 sport;
  - onderwijsgerelateerde voorzieningen mee te nemen in de verdere uitwerking van het 3B4 gebied sport;
  - de (extra) beschikbare ruimte die voor de onderwijshuisvesting was voorbehouden te reserveren voor nader te bepalen doeleinden / voorzieningen;
  - de tennishal eventueel verkopen of in te brengen binnen één van de PP aanbestedingsvarianten.

2. Publiek Private Samenwerking
  - bestaande afspraken met Optisport aanpassen voor het zwembad;
  - instemmen met marktconsultatie voor de sporthal, culturele voorziening, kunstgrasveld korfbal en overige voorzieningen.
3. Voor de nadere planuitwerking tot aan volgende raadsbesluit een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen van 180.000 Euro.
4. Kennis nemen van de potentiële ontwikkellocaties.

In raadsvergadering van 28-1-2009 wordt het geamendeerde voorstel met 20 tegen 1 aangenomen (amendement betreft op te nemen optimale toegankelijkheid en energiezuinigheid van gebouw).

16-9-2009

Rapport OLCO: ontwikkelplan gebied '3B4 sport'.

In het rapport zijn meerdere opties uitgewerkt voor een ontwikkelplan op basis van het raadsbesluit van 28 januari 2009 en van het raadsbesluit van 27 februari 2008.

25-8-2009

Rapport Hospitality Consultants. Beheermodellen MFC 3B4.

28-10-2009

Raadsvergadering.

Geadviseerde besluiten o.a.:

- Instemmen met het voorstel een nieuw multifunctioneel cluster in gebied 3B4 sport (MFC 3B4) te ontwikkelen waarbij sport, cultuur, onderwijsgerelateerde voorzieningen en overige aanvullende voorzieningen gezamenlijk een geheel vormen conform beschreven studiemodel 3;
- Instemmen met het voorstel de realisatie te laten plaatsvinden middels een innovatieve PPS-aanbesteding waarbij alle uitvoerings- en beheeraspecten in het programma van eisen en het contract worden opgenomen.

Alle fracties gaan akkoord behalve Gemeente Belangen.

Het grootste bezwaar van GB is de verplaatsing van de bibliotheek naar het MFC.

Uit stukken wordt door de onderzoekers opgemaakt dat het gaat om 'Model 3'. Waarschijnlijk het Studiemodel 3 uit het OLCO rapport.

Daarin zijn de modellen:

- Studiemodel 1: Nieuwe sporthal en een nieuw zwembad met een 25m bad;
- Studiemodel 2: Als studiemodel 1 + motie (kunstgras korfbalveld + sociaal culturele voorzieningen);
- Studiemodel 3: Als studiemodel 2 + nieuwe gymzaal + onderwijs gerelateerde voorzieningen + overige versterkende voorzieningen.

7-7-2010. Raadsvergadering

Raad akkoord met het voorstel (dd. 7 juli 2010):

- Samenwerkingsovereenkomst te ontbinden;
- Giesbers groep af te kopen;
- De locaties te gaan ontwikkelen middels het model 'particulier opdrachtgeverschap'.

Gezien de huidige economische crisis heeft de Giesbers Groep het voorstel gedaan. De gemeente acht zich niet verplicht om de afkoop som te betalen + de historische kosten maar wil geen verder juridisch gevecht.

NB: dit betreft woningbouw

27-6-2012 Raadsvergadering

Voorstel is om akkoord te gaan om de realisatie van het MFC 3B4 middels een Engineering&Build aanbestedingsvorm te laten plaatsvinden. (Dus afstappen van het besluit van oktober 2009 om het via een Publiek Private Samenwerking (PPS) te doen waarbij ontwerp-, uitvoering-, onderhoud-, beheer- en financieringsaspecten (DBFMO) gezamenlijk in een contract wordt uitbesteed).

Reden voor voorstel:

ontwikkelingen in de markt (bouw, exploitatie en financiering) en bij betrokken verenigingen die aanleiding geven tot een heroverweging.

Beoogd effect:

- beter aansluiting op de huidige marktomstandigheden;
- gebruikers meer centraal;
- commitment voor beoogde ontwikkeling;
- ruimte voor ontwikkelingen bij gebruikers verenigd in platform m.b.t. de exploitatie;
- afhechten financiële risico's aan de voorkant, meer grip en sturing op het ontwerp en realisatieproces.

11-3-2013 Commissie Inwoners

Besproken wordt het geadviseerde besluit mbt het beheermodel:

- Eigenaarbeheer:
Gemeente wordt eigenaar van MFC 3B4. dat geldt zowel voor de grond als de opstal. De gemeente is hiermee dus verantwoordelijk voor het eigenaarbeheer. De gemeente maakt daarnaast afspraken met exploitant(en) van het gebouw over de invulling van de beheertaken die betrekking hebben op het gebruik van het gebouw (programmabeheer en dagelijks beheer). Clusters:
  - zwembad
  - sport (binnen- en buitensport)
  - zalen
  - horeca
- Programmabeheer:
de inhoudelijke programmering wordt niet neergelegd bij een marktpartij of een sportbedrijf maar bij de gebruikers van het MFC en afgestemd met de exploitant.
- Exploitatie- en dagelijks beheer
Voor de 4 clusters worden de volgende exploitanten voorgesteld:
  - zwembad: Optisport
  - sport: regionaal sportbedrijf
  - zalen: regionaal sportbedrijf
  - horeca: pachter met lokale binding/draagvlak/sport gerelateerd

Bijlage 2: Bestuurlijke en ambtelijke reactie

Generaal Urquhartlaan 4
6861 GG Oosterbeek

Postbus 9100
6860 HA Oosterbeek
Telefoon (026) 33 48 111
Fax (026) 33 48 310

Internet www.renkum.nl

IBAN NL02BNGH0285007076
KvK 09215649

Aan de Rekenkamercommissie

Datum 14 juni 2016
Onderwerp onderzoek MFC3B4

Beste commissieleden,

Op 2 juni stuurde u ons uw rapport inzake uw onderzoek rondom de procesgang van 3B4. In antwoord op uw vraag delen wij u mede dat wij in het door u gepresenteerde feitenrelaas op een kleine omissie na geen onvolkomenheden hebben geconstateerd. Wij verwijzen u naar het gestelde op blz. 18 van uw rapport (4.2.5. Coalitieakkoord 2010-2014), waar het gaat om de weergave van de gemaakte afspraken in dat coalitieakkoord betreffende een multifunctioneel cluster in het gebied 3B4. U bent vergeten te vermelden dat de fractie van Gemeentebelangen bij gelegenheid van het vaststellen van het coalitieakkoord 2010-2014 (zie blz. 26 van dat akkoord) ten aanzien van dat punt een voorbehoud heeft gemaakt.

Wij willen graag benadrukken dat het hier om een ingewikkeld vraagstuk ging. Door de (gewaardeerde) brede betrokkenheid van velen in de lokale samenleving bij dit omvangrijke project, is een niet alledaags krachtenveld en krachtenspel ontstaan. Een dergelijk omvangrijke opgave laat zich procesmatig niet tevoren nauwkeurig uittekenen. Wij veronderstellen dat u zich dat tijdens uw onderzoekswerk ook heeft gerealiseerd.

Op de procesgang zal -uw onderzoek laat dat zien- het een en ander af te dingen zijn, maar wij constateren dat er uiteindelijk een resultaat is geboekt dat velen tot de verbeelding spreekt. In elk geval degenen die straks de gebruikers zijn van de nieuwe accommodatie. Dat daarbij ook nog gebouwd zal worden binnen de financiële kaders en er dus geen budgettaire perikelen in het verschiet liggen, stemt ons bovenal tevreden. De door u geconstateerde manco's doen daaraan niet af.

In het kader van hoor- en wederhoor mag u deze reactie beschouwen als een gezamenlijk standpunt van directie en college.

Uw brief van
2 juni 2016

Uw kenmerk
31626

Behandeld door
H. (Henk) Aalders
(026) 33 48 441

Verzenddatum van deze brief

Ons kenmerk
31626

Bijlage

Gemeente Renkum

Gemeente Renkum

Met vriendelijke groet,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN RENKUM
de secretaris,

A.E.J. (Jeroen) Steverink MBA

de wnd. burgemeester,

mr. H.L.M. (Hein) Bloemen

Een afschrift van deze brief is verzonden aan:
wethouder Ir. E.Heinrich

Onderwerp
onderzoek MFC3B4

Datum
14 juni 2016

Ons kenmerk
31626

Pagina
2 van 2

Gemeente Renkum bestaat uit de dorpen Doorwerth, Heelsum, Oosterbeek, Renkum, Heveadorp en Wolfheze